

# Tilhørsfølelse hos grønlændere i Danmark

- Kandidatspeciale i Psykologi, Aalborg Universitet 2022



**Navn:** Philip Filtenborg Larsen

**Professionsretning:** Educational Practice (CPEP)

**Studienummer:** 20175139

**Vejleder:** Paula Cavada-Hrepich

**Samlede antal tegn med mellemrum:** 115.331

**Normalsider á 2.400 tegn:** 48,1

**Dato:** 30. maj 2022

## Abstract

In this thesis I have researched in which ways Greenlanders' participation at Kofoed's Skole in Aalborg can play a role in relation to their sense of belonging. With a phenomenological approach to participant observation, I have found that there exist several aspects which can point towards a sense of belonging, however also a lack thereof. The four following categories were identified using structural analysis: (1) *including communities*, (2) *equal relations*, (3) *the significance of humor and positivity* and (4) *the significance of Greenlandic culture*.

In relation to including communities it was found that aspects centered around the physical surroundings can play a role in creating a sense of belonging. Though there can exist excluding mechanisms regarding people who are not properly recognized as Greenlanders which in turn can decrease sense of belonging. Furthermore, humor plays a role in the inclusion of people which can create a sense of belonging for both parties. Practices of inclusion are generally prevalent at Kofoed's Skole, however certain barriers for equal participation were identified which involve Greenlandic language capabilities. Lastly, it was found that embodied elements during activities could facilitate vulnerability which can be related to belonging through recognition and feelings of safety.

For the theme equal relations, it was found that a sense of agency regarding place and the surroundings of Kofoed's Skole were important in creating a sense of belonging. Regarding the significance of humor and positivity there were mixed results for the facilitation of belonging. Humor could act as a counterweight for difficult and serious matters, but on the other hand an exaggerated positive attitude could be grounds for an escape of dealing with these serious matters. In connection with this, humor and positivity are heavily context dependent in relation to whether they can facilitate a sense of belonging or not. Regarding the last theme, it was found that the Greenlandic surroundings and cultural elements plays a big part in creating sense of belonging. In the same vein, there seem to be embodied elements of interaction at Kofoed's Skole which can play a part in belonging. Lastly, acts of recognition seem to be central in relation to the Greenlanders' sense of belonging, which can be seen as a contrast to the remaining society.

Furthermore, a significant finding in this thesis was regarding equal relations where my theoretical outline, around *embodied belonging*, had difficulty explaining why a sense of belonging could be facilitated in an environment with seemingly uneven power relations. Despite this, my theoretical outline showed analytical potential when it came to understanding various aspects of my participant observations. In relation to this, my phenomenological pairing with participant observation seemed to allow me to approach the lifeworld of the Greenlanders by spending time with them in activity and conversation.

# Indholdsfortegnelse

1	Indledning .....	1
2	Kontekstualisering .....	2
2.1	Historisk overblik over det dansk-grønlandske forhold .....	2
2.2	Kofoeds Skole i Aalborg .....	5
3	Begrebsafklaring .....	7
3.1	Kropslighed .....	8
3.2	Tilhørsfølelse .....	9
3.3	Kropslig tilhørsfølelse i forskning .....	10
3.3.1	Eksempel på kropslig tilhørsfølelse .....	11
3.4	Egen definition af kropslig tilhørsfølelse .....	13
4	Videnskabsteori og metode .....	14
4.1	Videnskabsteoretisk standpunkt .....	14
4.2	Deltagerobservation .....	15
4.2.1	Design .....	16
4.2.2	Deltagere .....	17
4.2.3	Procedure .....	17
4.3	Positionering & etiske overvejelser .....	18
4.4	Analytisk tilgang .....	20
5	Analyse .....	22
5.1	Inkluderende fællesskaber .....	22
5.1.1	Humor som inkluderende praksis .....	24
5.1.2	Sproglige aspekter af inklusion .....	25
5.1.3	Plads til sårbarhed .....	26
5.2	Ligeværdige relationer .....	29
5.2.1	Fælles ansvar for de fysiske rammer .....	30
5.3	Betydningen af humor og positivitet .....	31
5.4	Betydningen af grønlandsk kultur .....	33
5.4.1	Kropslige kommunikationsformer .....	35
5.4.2	Betydningen af det grønlandske sprog .....	37
5.4.3	Forholdet mellem grønlandere på Kofoeds Skole versus Danmark ...	37
6	Diskussion .....	39
6.1	Diskussion af analysens fund .....	40
6.1.1	Diskussion af ligeværdige relationer .....	40
6.2	Diskussion af teoretisk ramme .....	41

6.3	Diskussion af metode .....	42
6.3.1	Diskussion af kvalitetskriterier indenfor kvalitativ forskning .....	43
6.3.2	Alternativ til deltagerobservation.....	45
6.3.3	Positionering på Kofoeds Skole.....	45
6.4	Hvad bidrager dette speciale med?.....	46
7	Konklusion.....	47
9	Referenceliste.....	50
10	Pensumliste .....	52

Bilag 1: eksempel på feltnoter og strukturel analyse

# 1 Indledning

Ifølge en undersøgelse af Det Nationale Forskningscenter for Velfærd viste en samlet indikator for *sårbarhed*, at andelen af 25-60-årige grønlandere uden erhvervskompetencegivende uddannelse og som modtager offentlige forsørgelse, eller som har været arbejdsløs i mindst halvdelen af året, er *mere end fem gange* så højt i forhold til den øvrige danske befolkning. Når man ser på de generelle levevilkår for grønlandere i Danmark, er denne indikator ifølge rapporten eksemplarisk for grønlanderes overordnede position i det danske samfund (Baviskar, 2015).

Ovenstående undersøgelse fremstiller et paradoks i form af at mange grønlandere, på trods af dansk statsborgerskab, oplever væsentlige integrationsproblemer i Danmark. Men måske er det egentlig ikke på trods af dansk statsborgerskab, men snarere som konsekvens heraf. Eftersom grønlandere er danske statsborgere, befinder de sig i en position, hvor de kommer til Danmark fra et andet land med en anden kultur, men samtidig kan der være en forventning om, at de allerede er integrerede. Lise Togeby (2002) kalder grønlandere i Danmark for *en overset minoritet*, da der historisk set har været lav interesse for og viden om grønlandere i den danske befolkning. I forlængelse finder en undersøgelse af Institut For Menneskerettigheder, at der i Danmark eksisterer en udbredt fordomsfuldhed overfor grønlandere. I undersøgelsen bliver det påpeget, at 53 procent af de adspurgte grønlandere, opfatter at de som gruppe er stigmatiseret i Danmark. Endvidere redegøres der for indholdet af et studie, som fandt at på spørgsmålet ”hvad tænker du umiddelbart om grønlandere?” svarede 40 procent, af de adspurgte danskere, at de tænker på ”druk, misbrug og sociale problemer” (Laage-Petersen, Hendriksen, Jakobsen & Larsen, 2015).

Ud fra ovennævnte undersøgelser vil jeg mene, at det er vigtigt at få belyst grønlanderes tilstedeværelse i det danske samfund for bedre at kunne forstå de beskrevne problematikker. Udfordringerne bør undersøges både som forskningsgenstand, men også i medierne, hvilket har været tilfældet i den seneste tid med ”de grønlandske eksperimentbørn” (Politiken, 2022). Især situationen for grønlandere i socialt udsatte positioner vil jeg mene er vigtig at belyse, da disse personer er markant overrepræsenterede i forhold til den øvrige danske befolkning. Derfor kunne det være interessant at møde disse personer, og undersøge deres levede liv, som normalt synes at være usynligt i det danske samfund. Dette har jeg til hensigt at gøre gennem et kvalitativt studie, hvor jeg vil undersøge grønlanderes deltagelse på et socialt værested i Aalborg.

Ovennævnte sociale værested hedder Kofoeds Skole, som jeg har kendskab til gennem frivilligt arbejde. Derfor har jeg godt kendskab til stedet, og oplever at det fungerer som et slags frirum for grønlændere, hvor de kan føle sig hjemme og blive accepteret som de er. Dette står, for mig, i kontrast til, hvordan de ellers bliver positioneret i det danske samfund - som nævnt i undersøgelse ovenfor. Derfor synes jeg, at det er interessant og vigtigt at belyse, hvad det er der gør at dette sted fungerer som et særligt sted for grønlænderne.

På Kofoeds Skole kan grønlændere deltage i forskellige aktiviteter, der kan bestå af fx syning, madlavning, træ/smykke-arbejde mv. I denne forbindelse er jeg nysgerrig omkring, hvordan deltagelse på Kofoeds Skole kan skabe følelse af tilhør. Jeg har en formodning om at de deltagelsesmuligheder som stedet tilbyder, kan være med til at skabe tilhørsfølelse. Det er noget jeg mener bør undersøges for at skabe en forståelse af, hvad stedet kan tilbyde, og lære hvad man gøre for at facilitere steder der kan skabe tilhør. Som frivillig kan jeg af erfaring se og høre, at stedet er trygt og rart for dem at komme, men jeg vil i foreliggende speciale undersøge, hvad der helt konkret udspiller sig for at bidrage til viden om grønlændere i Danmark.

### **Ovenstående udmunder i følgende problemformulering:**

*Hvordan kan grønlænderes deltagelse, på Kofoeds Skole i Aalborg, relateres til deres tilhørsfølelse?*

## **2 Kontekstualisering**

I dette afsnit vil jeg redegøre for konteksten omkring min undersøgelse, og hvilken forståelsesramme jeg har i forhold til problemet. Jeg starter med at redegøre for den historiske baggrund for det dansk-grønlandske forhold. Dernæst redegør jeg kort for Kofoeds Skoles historie, og beskriver dernæst ud fra egne observationer, hvordan hverdagen ser ud på stedet.

### **2.1 Historisk overblik over det dansk-grønlandske forhold**

Danmarks kolonisering af Grønland begyndte i 1700'tallet, hvor man så forskellige merkantile muligheder i form af udvinding af råvarer fra blandt andet hval- og sælfangst. Denne interesse fortsatte i lang tid, så at der frem mod 1800'tallet blev kraftigt ekspanderet og udviklet et struktureret kolonisystem under dansk administration, der skulle facilitere handelsforbindelser i området. Foruden interessen i den arktiske

handel var der desuden et ønske fra dansk side om kulturel omdannelse samt at sprede kristendommen til grønlænderne. Sidstnævnte blev især ledt af Hans Egede, der arbejdede med at oversætte kristne tekster til grønlandsk, men også med at rapportere tilbage til den danske stat angående handlen i Grønland (Bro, 1993).

På trods af den enorme indgriben i de grønlandske områder, var det ikke nødvendigt for Danmark at anvende magt for at besætte områderne, som man så det ske i andre kolonier verden over. Dette medfører at Danmark i løbet af 1800'tallet fortsatte koloniseringen og interesserne i området gennem yderligere indgriben samt effektivisering af handlen. Op mod slutningen af 1800'tallet blev der ikke stillet mange kritiske spørgsmål omkring koloniseringen af Grønland. Dette ændrede sig dog i sidste del af 1800'tallet, hvor junigrundloven havde bragt demokratisk styre til Danmark, og man begyndte derfor ligeledes at stille spørgsmålstejn ved, hvorvidt Danmarks rolle i Grønland var rimelig. I starten af 1900'tallet begyndte man derfor også at se tegn på Grønlandsk selvstyre, blandt andet som resultat af systemskiftet af 1901 og en generel bevægelse mod en mere demokratisk styreform (Bro, 1993).

Frem mod 2. verdenskrig voksede Grønlands økonomi, og interessen for Grønland steg som følge af dette i Danmark. Dermed begyndte Grønland at spille en større rolle i danskernes bevidsthed, og blev også undervisningsmateriale i skolen. I efterkrigstiden, frem til 1970'erne, skete en markant omlægning af det grønlandske samfund, som resultat af nationale politiske interesser, men også som følge af pres fra FN's side om afkolonisering verden over. En stor del af omlægningen bestod i en erhvervsmæssig omkalfatring, der gjorde at Grønland gik fra et lavteknologisk fanger/fisker-samfund til en højteknologisk fiskeindustri. Dermed skiftede formen for arbejdskraft fra at være ufaglært fanger/fisker-arbejde til at være indenfor byggeri, administration, service mv. Dette resulterede samtidig i en stor kulturel ændring, hvor mange grønlandere nu levede deres liv i bysamfund frem for i de små bygder langs kysten (Bro, 1993).

I 1979 blev der indført hjemmestyre i Grønland, og gennem årene er der gradvist blevet overført flere og flere administrative opgaver til Grønland selv. I 2009 fik Grønland selvstyre, hvilket medførte at væsentlige sagsområder blev overført til Grønland selv. Dog varetager Danmark, som konsekvens af Rigsfællesskabet, dog stadig nogle politiske områder som fx udenrigs-, forsvars- og sikkerhedspolitik. (Statsministeriet.dk, 2022). I dag er forholdet til Danmark stadig ret tæt, eftersom Grønlandere er danske



statsborgere, har to repræsentanter i Folketinget og lærer dansk i skolen. (Bro, 1993; Sørensen, 1994; Togeby, 2002). Derudover er der cirka 14.000 grønlandere, som er bosat i Danmark, hvilket er et tal der i realiteten er svært at estimere, fordi grønlandere er danske statsborgere og dermed ikke registreret som etniske minoriteter (Baviskar, 2015).

I forlængelse af ovenstående ser man stadig i dag, hvordan Danmarks kolonisering af Grønland påvirker den offentlige debat. I december 2020 udstedte en dansk statsminister for første gang en officiel skriftlig undskyldning til de nulevende grønlandere, der er tilbage efter ufrivilligt at være bragt til Danmark i 1951. Denne sag omhandler at 22 grønlandske børn blev hentet til Danmark, mange uden forældres samtykke, og skulle blive dansktalende for senere at vende tilbage og "gavne" Grønland. Dog blev resultatet i stedet, at mange udviklede psykiske problemer, misbrug og generelt levede svære liv. I 2022 fik de seks tilbageværende grønlandere en offentlig undskyldning, samt en godtgørelse hver på 250.000 kr. for at have været udsat for eksperimentet (Politiken, 2022).

Ovenstående afsnit fortæller at forholdet mellem Grønland og Danmark i dag, stadig er påvirket af traumatiske hændelser som konsekvens af koloniseringen. Derfor kan relationen mellem grønlandere og danskere ses som kompliceret, da der er en lang historie med dansk indgriben i Grønland som land, men også overfor den grønlandske befolkning (Sørensen, 1994).

Bo Wagner Sørensen (1994) præsenterer flere forklaringsmodeller til at redegøre for forholdet mellem grønlandere og danskere. En fællesnævner for forklaringerne er at dansk og grønlandsk kultur ofte bliver set som meget kontrastfyldt til hinanden, og endda i nogle tilfælde som uforenelige. Fx beskriver Sørensen den grønlandske selvforståelse som præget af *hjælpssomhed, gavmildhed, nærhed, gæstfrihed og åbenhed*, mens danskerne karakteriseres som *individualistiske, materialistiske og fordomsfulde*. Endvidere bliver der argumenteret for at *den ægte grønlander*, er den der har formået at bevare forbindelsen til den oprindelige grønlandske kultur ved at leve i harmoni med omgivelserne og naturen. I denne oprindelige kulturelle fortælling ligger desuden en stolt arv fra inuitkulturen, der fremstiller grønlanderne som venlige og fredselkende (Sørensen, 1994; Togeby, 2002; Bro, 1993).

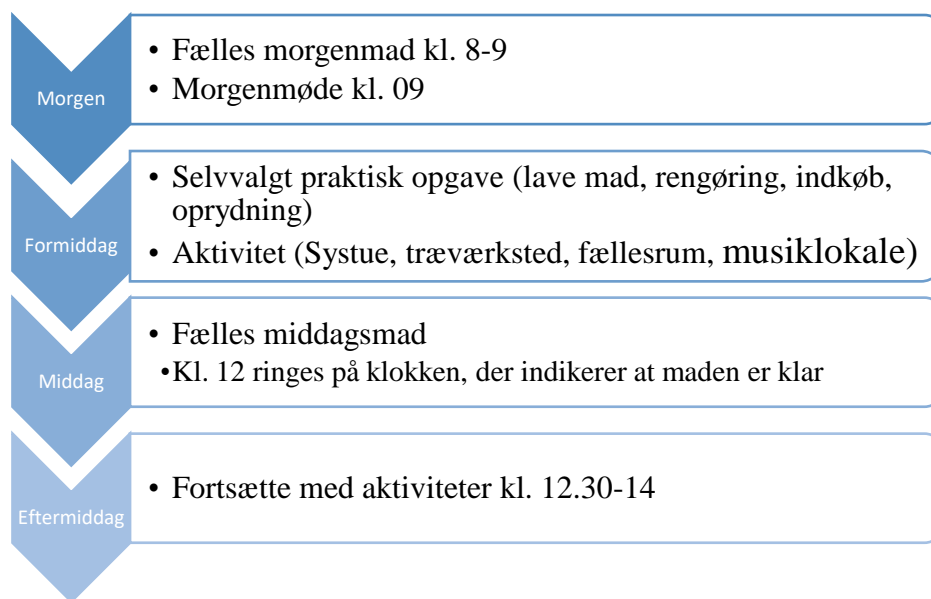
## 2.2 Kofoeds Skole i Aalborg

Kofoeds Skole har en cirka 100 år lang historie med den første afdeling, der blev oprettet i København i 1928. Dengang var målet at hjælpe Københavns unge arbejdsløse mænd, men senere blev organisationen udvidet, så at den favnede bredere til generelt at hjælpe folk i socialt udsatte positioner. Fx har de ydet støtte til alkoholikere, volds ofre, hjemløse og har i forlængelse af sidstnævnte spillet en stor rolle i oprettelsen og distributionen af hjemløse-bladet ”Hus Forbi”. Foruden afdelingen i København er der senere oprettet afdelinger i Århus, Aalborg, Esbjerg og Nuuk og også mindre afdelinger i udlandet. Historisk set er dem, der kommer på Kofoeds Skole blevet kaldt ”elever”, og denne ”tradition” gør sig stadig gældende i dag, hvilket også er en betegnelse, der vil blive anvendt i dette speciale (Meldgaard, 2005).

Kofoeds Skole i Aalborg er én af de fire afdelinger i Danmark, der hjælper socialt udsatte mennesker med at få en hverdag op at køre ud fra princippet om *hjælp-til-selvhjælp*. Det er kun afdelingen i Aalborg som hovedsageligt har fokus på at hjælpe grønlandere, men viden omkring det grønlandske arbejde har senere spredt sig til de andre afdelinger, så at det i dag er et generelt fokus for organisationen (Meldgaard, 2005; menneskermedmere.dk).

I min undersøgelse tager jeg udgangspunkt i afdelingen i Aalborg, som blev oprettet i år 2000. Jeg har fået kendskab til stedet, da jeg fungerer som frivillig terapeut for grønlandere på Kofoeds Skole, der skulle ønske dette. Til forskel for de andre afdelinger har denne afdeling som sagt et særligt fokus på at hjælpe det grønlandske mindretal i Aalborg-området. Dette betyder at grønlandere i Aalborg kan deltage i fællesskabet på Kofoeds Skole i hverdagene fra kl. 08 til 14. Hvis man ankommer før det daglige morgenmøde klokken 09 kan man få et varmt måltid mad til middag.

I figur 1 nedenfor ses en model over, hvordan en dag typisk kan forløbe:



Figur 1: Typisk dag på Koføeds Skole i Aalborg

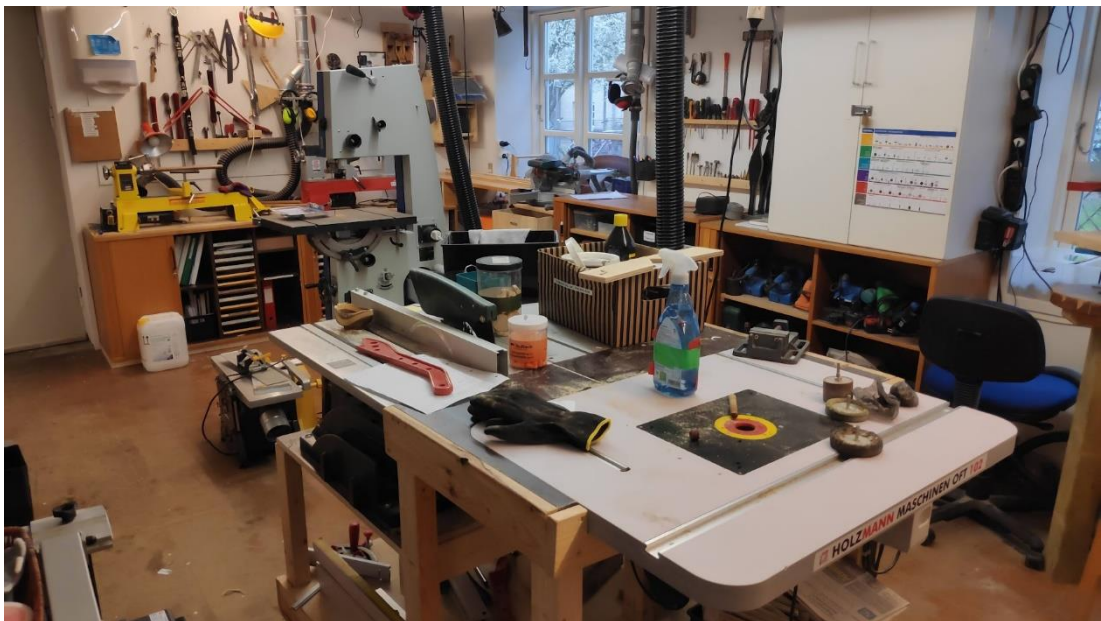
I foråret 2022 er der fire fastansatte i afdelingen, som hjælper med at strukturere rammerne for stedet. De er med til at skabe inklusion, og hjælpe dem der kommer med at føle sig set og forstået. Derudover hjælper de med praktiske ting, som kan være kontakt med læge, kommune eller generelt noget der kræver en lidt dybere sproglig og kulturel forståelse for det danske samfund (Meldgaard, 2005; menneskermedmere.dk).

Udover ovenstående er en af værdierne på Koføeds Skole i Aalborg, at man hjælper hinanden med at gøre stedet til et rart sted at være. Dette indebærer, at man om morgenen melder sig på en praktisk opgave, der kan være at gøre rent, handle ind, lave frokost eller andre ad hoc-opgaver. Ydermere består en stor del af hverdagen på Koføeds Skole i at engagere sig i aktiviteter som fx syning, hækling, træ/håndarbejde, musik mv. (menneskermedmere.dk). Dermed er det også min opfattelse at mange, af dem der kommer der, føler et tæt bånd til stedet, da de er med til at skabe rammerne og gøre det personligt.

For at skabe en fornemmelse for stedets rammer kan der nedenfor ses et billede af systuen, og nedenunder dette et billede af værkstedet:



Figur 2: ved bordet har jeg tilbragt tid med at brodere under deltagerobservationen.



Figur 3: her vises et hjørne af værkstedet.

### 3 Begrebsafklaring

I det følgende vil jeg beskrive centrale begreber, som vil være rammedannende for, hvordan jeg forstår og tilgår min undersøgelse. Det overordnede fænomen som jeg vil undersøge, er *embodied belonging*, hvilket jeg har oversat til dansk med *kropslig tilhørsfølelse*. Dette er en sammensætning af begreberne *embodiment* og *sense of belonging*. På grund af denne sammensætning vil jeg starte med at redegøre for begrebet *embodiment*, og dernæst *sense of belonging*. Derefter vil jeg, i afsnit 3.3, præsentere

det samlede begreb kropslig tilhørsfølelse, som det er blevet anvendt i tidligere forskning. Til sidst, i afsnit 3.4, vil jeg sammenfatte disse forskellige tilgange i min egen samlede forståelse af begrebet kropslig tilhørsfølelse.

### 3.1 Kropslighed

Det første centrale begreb, som er en del af min teoretiske ramme, er *kropslighed*, hvilket jeg har oversat fra det engelske *embodiment*. Dette begreb er vigtigt, fordi det at være til stede kropsligt i verden spiller en markant rolle i forhold til, hvordan vi oplever verden, og er en essentiel del af det at være menneske (Marsh, Johnston, Richardson & Schmidt, 2009). Der findes mange definitioner på kropslighed, da det at være fysisk til stede i verden er indlejret i mange teorier indenfor fx antropologi, filosofi, sociologi og psykologi (Csordas, 1994). En definition som jeg mener er meningsfuld, i forhold til min undersøgelse, findes i en specialudgave af *European Journal of Social Psychology*, hvor Marsh, Johnston, Richardson & Schmidt (2009) argumenterer for at socialpsykologien har overset vigtigheden af mennesket som embodied og situeret i verden. De mener, at der har været et for stort kognitivt fokus, hvor man har undersøgt kognitive processer hos individer - isoleret fra omgivelserne. Derfor advokerer de for, at man begynder at undersøge *doing*, da mennesker skaber mening med udgangspunkt i, hvordan de er kropsligt situeret i et miljø. Med dette mener forfatterne at forskere bør undersøge individers adfærd i naturlige miljøer, og analysere hvordan de anvender og organiserer sig selv i relation til omgivelserne. Dermed bliver *aktivitet* også et vigtigt aspekt af forskningen, fordi det er centralt at indfange hvad mennesker *gør* for at forstå dem (Marsh, Johnston, Richardson & Schmidt, 2009).

Indenfor fænomenologien har ovenstående tanker en længere tradition, i og med at Maurice Merleau-Ponty i *Phenomenology of Perception* (1945/2012) udlagde sin forståelse af kroppen, som at spille en central rolle i den måde mennesket oplever verden på. Han mente at kropslig sansning kom forud for tænkning, og at opmærksomheden for at forstå den menneskelige eksistens først og fremmest skulle være på, hvordan verden opleves gennem kroppen. Merleau-Ponty mener derfor at det *at se*, altid er at se fra en bestemt vinkel, og denne vinkel hvorfra man ser, har base i en selv som kropsligt situeret menneske-i-verden. Dermed er mennesket først og fremmest situeret kropsligt i verden, og kan ikke løsrides fra dette. (Merleau-Ponty, 1945/2012; Walsh, Teo, & Baydala, 2014).

I forhold til min undersøgelse er ovenstående udlægning af kropslighed relevant, da jeg deler en forståelse af vigtigheden af at undersøge mennesker i relation til deres miljø. Derfor er det vigtigt for at undersøge grønlændernes kropslige væren-i-verden for at forstå, hvordan dette kan relatere sig til deres tilhørsfølelse. Endvidere vil jeg tage udgangspunkt i en fænomenologisk forståelse, hvilket jeg vil komme yderligere ind på i afsnit 4.

### 3.2 Tilhørsfølelse

Det har været en udfordring at oversætte begrebet *sense of belonging*, da det danske ord der kommer tættest på synes at være tilhørsforhold. Dog mener jeg ikke dette er helt rammende da jeg har en forståelse af begrebet som værende noget der opleves følelsesmæssigt, og ikke blot formelt set, en forhold til et konkret sted. Derfor har jeg valgt at oversætte *sense of belonging* til *tilhørsfølelse*, da jeg gerne vil lægge vægt på det affektive element i begrebet (Vestergaard, Madsen & Larsen, 2021). Dette vil jeg komme nærmere ind på i de efterfølgende afsnit. Når jeg anvender begrebet løbende i specialet, dækker det derfor over ”sense of belonging”, hvilket desuden er den betegnelse, der på engelsk virker til at være konsensus omkring i forskningslitteraturen.

Ifølge Kelly-Ann Allen (2021) er tilhørsfølelse essentielt i vores hverdag, da det er med til at skabe mening, identitet og livstilfredshed. Tilhørsfølelse er et almenmenneskeligt fænomen i den forstand at mennesker har et grundlæggende behov for at føle tilhør. Tilhørsfølelse kan både være til andre mennesker og grupper, men også til steder, som man tilskriver særlig betydning. Overordnet set faciliterer en tilhørsfølelse til andre, at der eksisterer en mulighed for at modtage støtte, validering, tryghed og forståelse. Det er dog en vigtig pointe, at tilhørsfølelse ikke er baseret ud fra mængden af relationer, men snarere kvaliteten af dem, og en dertil tilknyttet selv-evaluering af ens psykiske og fysiske velvære. Endvidere argumenterer Allen (2021) for at en mangel på tilhørsfølelse er pinefuldt og kan påvirke vores mentale og fysiske sundhed negativt. Fejlslagne forsøg på at skabe tilhørsfølelse kan endda påvirke fremtidige interaktioner, og besværliggøre evnen til at indgå i sociale sammenhænge (Allen, 2021).

En anden vigtig pointe angående tilhørsfølelse findes hos Mattes, Kasmani, Acker & Heyken (2019), der argumenterer for at fænomenet finder sted gennem *aktivitet*. Dermed er tilhørsfølelse noget man *gør*, hvorfor den kropslige og *situerede* dimension af fænomenet er vigtig. Med denne fokus på tilhørsfølelse som aktivitet bliver det

personlige og enkelte menneskes drivkraft til handling vigtigt (Mattes, Kasmani, Acker & Heyken, 2019). I afsnit 3.3 vil jeg redegøre videre i forhold til fænomenets situerethed når jeg kobler begreberne kropslighed og tilhørsfølelse sammen.

### **3.3 Kropslig tilhørsfølelse i forskning**

Med udgangspunkt i en artikel af Dominik Mattes & Claudia Lang (2020), vil jeg i det følgende redegøre for begrebet *kropslig tilhørsfølelse* (oversat fra *embodied belonging*). Jeg har udvalgt denne artikel som eksemplarisk, da jeg har vurderet at den kommer nærmest min egen forståelse af kropslig tilhørsfølelse. Derudover eksisterer der en begrænset mængde forskning, som har lavet en sammensætning af begreberne embodiment og belonging. Derfor vil jeg foruden denne artikel udarbejde min egen forståelse med udgangspunkt i en sammensmeltning af begreberne kropslighed og tilhørsfølelse som beskrevet hver for sig i afsnit 3.1 og 3.2. Jeg starter med at udlægge, hvordan begrebet er blevet anvendt i tidligere forskning, og vil i det efterfølgende afsnit præsentere min forståelse af begrebet.

Ifølge Mattes & Lang (2021) er kropslig tilhørsfølelse en viderebygning på det vidt udbredte belonging-begreb. De præsenterer begrebet i en specialudgave af tidsskriftet *Culture, Medicine & Psychiatry* med overskriften *embodied belonging*. I forhold til blot belonging tilføjer de en dimension til begrebet, hvor der bliver lagt vægt på at belonging også udspiller sig i det fysiske rum. Med denne ekstra dimension bevæger belonging sig, fra indforstået at være noget der sker af sig selv, til at lægge vægt på at belonging er noget der sker gennem aktivitet. Forfatterne argumenterer endvidere for at *non-belonging* spiller en rolle i forhold til menneskers generelle velbefindende, og at det derfor er vigtigt for personer at høre til et sted. Med dette begreb mener de dermed, i stil med Allen (2021), at en mangel på tilhørsfølelse kan have negative konsekvenser for helbredet (Mattes & Lang, 2021).

I forhold til tilhørsfølelse, isoleret set, er der ifølge Mattes & Langs (2021) tre vigtige aspekter i forhold til at fænomenet kan forekomme. Det første element omhandler ifølge forfatterne Yuval-Davis' begreb *politics of belonging*. Det vil sige de politiske projekter, der på makro- og mesoniveau bliver oprettet med det formål at facilitere tilhørsfølelse for mennesker. I forhold til min undersøgelse forstår jeg Kofoeds Skole som et sted, der er skabt til dette formål, da det giver grønlændere et sted, som de har mulighed for at gøre til deres eget (Mattes & Lang, 2021).

Et andet element der er vigtigt i relation til tilhørsfølelse er: "(...) individuals' social and moral *embeddedness within social collectives*". Med dette mener Mattes & Lang, at tilhørsfølelse indebærer at dele historie, værdier samt praksisser og ydermere at føle sig anerkendt og værdsat som et ligeværdigt medlem af et fællesskab. I denne forbindelse er det foruden, det at føle sig som en del af et fællesskab, essentielt at der eksisterer en gensidig villighed, til at personer giver tilbage og bidrager til opretholdelsen af fællesskabet. Dette er ifølge Mattes & Lang (2021) blevet kaldt *the labor of belonging*.

Det tredje aspekt omhandler *sensation* og *spatiality*. Dette vil sige at *stedet*, der danner rammerne for tilhørsfølelse, har stor betydning for, hvorledes mennesker opnår tilhørsfølelse til et sted. Stedet kan for nogle blive en ressource, hvor de kan få øget resiliens og velvære. Dermed kan en meningsfuld relation og anvendelse af et sted bidrage til at give personer en oplevelse af agens, tryghed og selvsikkerhed (Mattes & Lang, 2021).

For at forbinde ovenstående beskrivelse med kropslighed peger Mattes & Lang (2021) på tre aspekter, der ikke kan isoleres fra tilhørsfølelse. Deres forståelse bevæger sig hovedsageligt på makroniveau, hvilket jeg afviger fra i min egen redegørelse i afsnit 3.4, blandt andet fordi min forståelse er mere fænomenologisk. Dog vælger jeg at præsentere deres forståelse for at give kontekst til min egen.

Det første af de tre aspekter er at kropslig tilhørsfølelse indikerer, at der er kropslige helbredsmæssige konsekvenser ved den måde samfundet formår at facilitere tilhørsfølelse på. For det andet er det et fænomenologisk perspektiv, hvor det socio-politiske miljø påvirker folks selvbevidsthed og syn på deres kroppe. Det vil sige at individer, der oplever sig ekskluderet af samfundet, internaliserer deres mangel på tilhørsfølelse, hvilket påvirker deres velvære. Et tredje og sidste aspekt er at kropslig tilhørsfølelse tilvejebringer en forståelse af omgivelsernes indflydelse på tilhørsfølelse og velvære. Forfatterne belyser at en essentiel del ved at skabe og opretholde tilhørsfølelse er processer, der involverer gensidige påvirkninger hos mennesker og deres omgivelser (Mattes & Lang, 2021).

### **3.3.1 Eksempel på kropslig tilhørsfølelse**

I dette afsnit præsenterer jeg som sagt, hvordan kropslig tilhørsfølelse kan undersøges empirisk. Mattes & lang (2021) trækker på en artikel af Anita von Poser & Edda



Willamowski (2020), hvor jeg ligesom førstnævnte vil mene at ovenstående teoretiske ramme er repræsenteret. Derfor vil jeg i det følgende udlægge noget af undersøgelsens indhold for at give et indblik i fænomenet i praksis, og dermed også give forståelse for tilgangen til min egen undersøgelse

I Poser & Willamowskis (2020) studie findes det at en anvendelse af kroppen, til at opleve verden med andre mennesker, kan skabe tilhør og fællesskab. Et besøg af vietnamesiske immigranter i en botanisk have i Tyskland viste, at deltagerne blev mindet om deres hjemland ved i fællesskab at pege, dufte og føle i relation til omgivelserne. Det blev undersøgt gennem deltagerobservation på en rundtur i Berlin, hvor deltagerne ses at anvende deres kroppe i forhold til den måde, hvorpå de deler minder fra Vietnam med hinanden. Rundturen var en del af et psykoterapeutisk forløb, hvor der blev forsøgt at give deltagerne en oplevelse af fællesskab og tilhørsfølelse. Et af resultaterne var i den forbindelse, at det skabte et positivt supplement til deres psykoterapeutiske behandling, fordi kvalitative evaluering pegede i retning af bedre psykisk velvære (Poser & Willamowski, 2020).

For de vietnamesiske immigranter mindede omgivelserne og klimaet i den botaniske have om deres hjemland, og stod i kontrast til det kølige tempererede klima i Nordtyskland. Dermed var der en fælles oplevelse af at deres kroppe mindede dem om deres liv tilbage i Vietnam. Forfatterne argumenterer for at denne form for kropslighed, der udspiller sig, fungerer som et redskab til at deltagerne kan skabe tilhør i form af det fællesskab, der opstår omkring delte minder og oplevelser. Fællesskabet som opstår, kalder forfatterne for *affective communities*, hvilket er et begreb der kommer fra sociologen Veronika Zink. Hun definerer begrebet som værende fællesskaber, der leverer en oplevelse af samhørighed og forbundethed (Poser & Willamowski, 2020; Zink, 2019).

Ovenstående undersøgelse af Poser & Willamowski (2020) vil jeg mene passer godt i tråd med mit empiriske studie. Ligesom forfatterne har jeg også en forståelse af det kropsliges betydning for skabelse af tilhørsfølelse. Ligesom Merlau-Ponty mener jeg ikke at den menneskelige eksistens kan undslippe kropslighed, som det udgangspunkt, hvorfra vi oplever verden. Dermed ser jeg sammenhænge til ovennævnte studie, og mit eget, da begge handler om undersøgelsen af immigranternes kropslighed i relation til tilhørsfølelse. Jeg undersøger dog mere direkte, hvordan tilhørsfølelse eksisterer med

udgangspunkt i kropslighed, forstået på den måde at Poser & Willamowski, fremfører en følelse af tilhør som en mere afledt effekt af de fælles kropslige oplevelser. Jeg vil gerne undersøge mere nøgtern, hvordan tilhørsfølelse kan eksistere ved at se på, hvordan grønlanderes kropslige deltagelse på Kofoeds Skole udspiller sig.

### **3.4 Egen definition af kropslig tilhørsfølelse**

Med udgangspunkt i redegørelserne i afsnit 3.1, 3.2 og 3.3 af henholdsvis kropslighed, tilhørsfølelse og forskning på området, vil jeg i det følgende redegøre for min egen forståelse af begrebet kropslig tilhørsfølelse.

Min definition af kropslig tilhørsfølelse har grundlag i at jeg, ligesom Allen (2021), mener at der eksisterer en almenmenneskelig drift mod at føle tilhør, og at kropslighed er et centralt element i skabelsen af dette. Herved hviler min forståelse i, at mennesker er fænomenologisk situeret i verden, og derfor, i en meget umiddelbar forstand, interagerer kropsligt med omgivelserne for at skabe tilhørsfølelse (Merleau-Ponty, 1945/2012). Derudover har jeg en forståelse af, at det er i menneskers interaktion og i aktivitet, at der skabes og opretholdes tilhørsfølelse. Endvidere vil disse kropsliggjorte måder at skabe tilhørsfølelse på indebære forståelse, tryghed, støtte og anerkendelse i en gensidig relation til andre mennesker (Allen, 2021; Marsh, Johnston, Richardson & Schmidt, 2009; Mattes, Kasmani, Acker & Heyken, 2019; Mattes & Lang, 2021).

Noget af det som jeg mener, er vigtigt ved kropslig tilhørsfølelse består af psykologiske aspekter i relation til menneskers generelle velvære. Mangel på tilhørsfølelse kan være pinefuld, og påvirke ens evne til at indgå i sociale sammenhænge. Eftersom der er et almenmenneskelig behov for at føle tilhør, betyder dette samtidig at et fravær af dette, kan påvirke den mentale sundhed og trivsel negativt (Allen, 2021; Mattes & Lang, 2021).

Et yderligere vigtigt aspekt, ved min forståelse af kropslig tilhørsfølelse, er at den kan udspille sig på konkrete fysiske steder i verden. Med dette forstår jeg, at mennesker er motiveret til at skabe tilhørsfølelse, hvor de befinder sig, såfremt omgivelserne tillader dette. Politiske beslutninger på makroniveau kan medføre at diaspora-grupper har sværere ved at skabe tilhørsfølelse, fordi de eksempelvis bliver marginaliseret på grund af deres kulturelle baggrund (Mattes & Lang, 2021). Dog ser jeg, i forbindelse med min egen undersøgelse, at Kofoeds Skole muligvis kan være et sted, der faciliterer

tilhørsfølelse for grønlændere, ved at de rent faktisk har et sted, hvor der kan eksistere deltagelsesmuligheder, der fremmer tilhørsfølelse.

## 4 Videnskabsteori og metode

I det følgende vil jeg redegøre for min undersøgelsesmetode, samt den dertilhørende videnskabsteori. Overordnet set kan dette speciale betegnes som et kvalitativt studie, hvor mit data vil blive konstrueret gennem deltagerobservation. Jeg starter med at redegøre for mit videnskabsteoretiske udgangspunkt og dernæst min forståelse af deltagerobservation. Jeg vil i denne sammenhæng også præsentere, hvorfor og hvordan jeg finder det aktuelt at anvende en fænomenologisk tilgang til deltagerobservation. Ydermere vil jeg præsentere overvejelser omkring min positionering i undersøgelsen, og til sidst hvordan min analytiske tilgang til min empiri vil være.

### 4.1 Videnskabsteoretisk standpunkt

I det følgende vil jeg som sagt redegøre for mit videnskabsteoretiske udgangspunkt for min undersøgelse. Som tidligere nævnt har jeg en *fænomenologisk* forståelsesramme, som vil danne basis for, hvordan jeg senere, analytisk, tilgår mit konstruerede data fra deltagerobservationen.

I forhold til mit genstandsfelt, som er at undersøge grønlændernes kropslige deltagelse i relation til tilhørsfølelse, vil jeg mene at en fænomenologisk forståelse er velegnet. En videnskabsteoretisk forståelse med udgangspunkt i fænomenologi, indebærer blandt andet at tilsidesætte forforståelser og forsøge at holde fokus på det umiddelbare, der præsenterer sig for én. Dette betyder at jeg i praksis, gennem deltagerobservation, er interesseret i at undersøge det der, umiddelbart og spontant, sker i de konkrete aktiviteter. Derfor er en fænomenologisk tilgang relevant, da den faciliterer en mulighed for at have fokus på det, der kommer til syne. I fænomenologisk forstand indebærer dette et forsøg på at tilsidesætte sine egne forforståelser, og dermed blot lade sin opmærksomhed fange af det der præsenterer sig for én i situationen. Denne tilsidesættelse af ens forforståelse er en form for reduktion, der tilstræber kun at tilbagelade fænomenet i sig selv, og er et centralt begreb kaldet *epochè*. Det har rødder i Edmund Husserls fænomenologi, og er et ideal om at tilnærme sig et fravær af forudantagelser omkring en undersøgelsessituation (Jacobsen, Tanggaard, Brinkmann, 2015).

Et andet centralt begreb indenfor fænomenologien er *intentionalitet*, som omhandler at menneskets bevidsthed altid vil være rettet mod noget. Dette indebærer at

bevidstheden altid vil være orienteret ud mod verden, men uden at adskille subjekt og objekt. Bevidstheden og verden flyder dermed sammen i ét, fordi mennesket altid er rettet mod verden, og verden rettet mod mennesket (Jacobsen, Tanggaard, Brinkmann, 2015). Grundet denne intentionalitet vil jeg argumentere for at en følelse af tilhør, ikke kan eksistere uafhængigt af den fysiske verden. Tilhørsfølelse må givetvis være tilhør *til noget*, hvorfor jeg har til hensigt at undersøge fænomenets måde at udspille sig i verden på. Som sagt har jeg som mål at undersøge dette gennem deltagerobservation, idet jeg mener at grønlændernes væren-i-verden udspiller sig på særlige måder, der kan skabe tilhørsfølelse. Eftersom jeg deltager i aktiviteten, kan jeg få et tæt indblik i, hvordan grønlænderne interagerer med deres fysiske omgivelser. I denne forbindelse vil jeg mene at et fænomenologisk udgangspunkt er passende, idet jeg er interesseret i deres oplevelser i givne kontekster, og hvordan de er situerede kropsligt i disse. Uichol Kim & Young-Shin Park (2006) argumenterer for at, indenfor det de kalder *indigenous psychology*, er der ikke nogen fastsatte metoder eller epistemologi. De pointerer dog vigtigheden af at indfødte folks fænomenologiske oplevelser i deres egne kulturelle kontekster bør være genstanden for undersøgelse (Kim & Park, 2006).

Uichol Kim (2000) er mere tydelig, hvad angår videnskabsteori og metode, og mener at en fænomenologisk tilgang bør være udgangspunktet i forskning med indfødte folk. Han mener, at et fænomenologisk udgangspunkt er vigtigt for at forstå situationer og kontekster, da der ellers vil kunne opstå tværkulturelle misforståelser. I forhold til min egen undersøgelse vil jeg derfor argumentere for at deltagerobservation er relevant, i sammenhæng med en fænomenologisk videnskabsteori, da fokusområdet for undersøgelsen er at forstå en kulturel forskellig gruppe mennesker i et miljø, der er vant for dem (Kim, 2000).

## **4.2 Deltagerobservation**

I dette afsnit og de dertilhørende underafsnit vil jeg redegøre for, hvordan jeg udførte min deltagerobservation. Mit udgangspunkt for at tilgå metoden var DeWalt & DeWalt's (2011) bog om deltagerobservation samt et deltagerobservationsstudie af Charlotte Simoný et al. (2018). DeWalt & DeWalt (2011) redegør for forskellige måder at udføre og analysere deltagerobservation på, mens Simoný et al. (2018) beskriver en specifik fænomenologisk, Ricoeur-inspireret tilgang. Med udgangspunkt i forstående vil jeg i det følgende redegøre for min egen forståelse samt metodiske tilgang til undersøgelsen.

Deltagerobservation kan siges at være et redskab inden for kvalitative metoder, der har til formål at undersøge *the nature of phenomena*, og ikke at kortlægge udbredelsen af et fænomen (DeWalt & DeWalt, 2011). Som jeg tidligere har beskrevet, vil jeg undersøge, hvordan kropslighed hos grønlandere kan relateres til deres tilhørsfølelse på Kofoeds Skole i Aalborg. Eftersom jeg undersøger, hvordan individer fysisk er situerede i verden, vurderer jeg det som sagt passende at undersøge dette gennem deltagerobservation. Lige netop med grønlanderne på Kofoeds Skole vil jeg mene at den mest meningsfulde og givende metode vil være deltagerobservation, hvor jeg kan sidde med dem og deltage i den aktivitet de laver. Dette grundet at der, som jeg også senere vil berøre, kan være nogle kommunikative udfordringer, som vil kunne gøre det udfordrende fx at gennemføre interviews. Jeg mener, at der er betydelig risiko for, at de ikke vil kunne udtrykke sig adækvat i en interviewsituation, og at det derfor vil være mere givende, at jeg deltager i aktivitet sammen med dem.

#### **4.2.1 Design**

Angående mit undersøgelsesdesign er der på Kofoeds Skole i Aalborg, som tidligere beskrevet, flere aktiviteter der forløber hver dag. For at få en grundig forståelse af hvad Kofoeds Skole kunne tilbyde til grønlanderne, valgte jeg at lave deltagerobservation af flere forskellige aktiviteter. Jeg deltog fx i håndarbejde, madlavning, aktiviteter på værkstedet samt andre spontane ting, der opstod i situationen.

Jeg foretog deltagerobservationen over fem dage, som hver varede to til fire timer. Dagene var spredt ud over en længere periode fra marts til april, hvor jeg i mellemtiden stadig kom på Kofoeds Skole som terapeut cirka én gang om ugen. Årsagen til at det blev spredt ud over denne periode var at jeg løbende var i gang med processen om at skabe en teoretisk forståelse for min undersøgelse. Derved befandt jeg mig i en hermeneutisk proces, hvor jeg vurderede det meningsfuldt at foretage deltagerobservationen over længere tid. Dette medvirkede til, at jeg bedre kunne få øje på nye ting og danne mig en mere nuanceret forståelse hver gang jeg kom på Kofoeds Skole.

Endvidere koordinerede jeg sammen med lederen af Kofoeds Skole, hvilke dage der kunne give bedst mening at komme og lave deltagerobservation. Dette var et led i en proces om ikke at virke forstyrrende for det daglige virke af Kofoeds Skole, og for at de skulle have plads samt overskud til, at jeg kom og foretog min deltagerobservation.

Nogle dage gav det mindre mening at jeg kom, hvis det fx var en dag, hvor mange ikke var til stede grundet sygdom eller andre gøremål.

#### **4.2.2 Deltagere**

Deltagerne i min undersøgelse var forskellige grønlandske personer, der kom på Kofoeds Skole og som samtykkede til, at jeg deltog i den pågældende aktivitet, og ville være med i min undersøgelse. Nogle af aktiviteterne kunne være initieret af en af medarbejderne, som derfor også var en af deltagerne i forskellige situationer. De fleste af deltagerne bestod dog af grønlændere, som var mellem 30 og 70 år, og som var født og opvokset i Grønland. Eftersom mange af deltagerne var fra Grønland, var der også varierende grader af danske sprogkunderskaber. De fleste snakkede godt dansk, men nogle af dem havde en kraftig accent, og et lille ordforråd, hvilket indimellem gav nogle kommunikative udfordringer. Derudover var der nogle kulturelle forskelle, som indimellem gjorde at jeg måtte have forklaret ting på en anden måde, eller de havde svært ved at udtrykke det de mente. På trods af at jeg grundet potentielle kommunikative problemer valgte at lave deltagerobservation frem for interviews, viste det sig at det stadig gav nogle forståelsesmæssige udfordringer. Fokus var dog hovedsageligt på de kropsliggjorte aspekter af forskellige situationer, og det sproglige kunne derfor fungere som et supplement frem for det primære kommunikationsmedium, som det ville have været i en interviewsituation.

Angående relationen til deltagerne i min undersøgelse kendte jeg de fleste af dem på forhånd, da jeg havde fungeret som frivillig terapeut på stedet i noget tid forinden påbegyndelsen af min deltagerobservation. Derfor oplevede jeg også tydelig grad af tillid og imødekommenhed i forhold til at skulle lave deltagerobservation, da jeg havde et venskabeligt forhold til mange af grønlænderne og medarbejderne. Jeg oplevede fx dette ved, at jeg blev inviteret til at deltage i aktiviteter, og at mange grønlændere gerne ville interagere med mig på forskellig vis. Dette vil jeg komme nærmere ind på i analysen.

#### **4.2.3 Procedure**

Min indgangsvinkel for opstart af deltagerobservationen var at jeg, til et morgenmøde med få ord, præsenterede min påbegyndelse af undersøgelsen. Her fortalte jeg, at jeg ville gå rundt i huset og byde mig ind til forskellige aktiviteter. Det var selvfølgelig en forudsætning for deltagerne i undersøgelsen, at de samtykkede til at deltage, hvilket

de blev informeret før en eventuel deltagerobservation. Samtykket var mundtligt, hvor jeg fortalte om, hvad formålet med undersøgelsen var og forklarede, at deltagelse ville være anonymiseret. Efter at jeg havde fortalt om min undersøgelse til morgenmødet, var reaktionen at folk klappede, hvilket jeg opfattede som en generel accept af mig og formålet med min undersøgelse.

Under selve deltagerobservationen skrev jeg ikke noter, mens jeg var i gang med en aktivitet, idet jeg vurderede at de ville virke forstyrrende for interaktionen. Derfor skrev jeg stikord ned når lejligheden bød sig, og at jeg vurderede, at det ikke påvirkede deltagerobservationen så meget. Disse stikord kalder DeWalt & DeWalt (2011) for *jotnotes*, og har til formål at støtte ens hukommelse når man senere laver mere fyldestgørende feltnoter. Eftersom mit udgangspunkt for undersøgelsen er fænomenologisk, forsøgte jeg kun at lave deskriptive feltnoter og derved tilsigte ikke at tilskrive situationerne mine egne fortolkninger. Som beskrevet i afsnit 4.1 indebærer dette, at jeg med *epochè* tilstræbte at få repræsenteret konteksten for deltagerobservationen, som den egentlig udspillede sig, med et fravær af egne forforståelser (DeWalt & DeWalt, 2011).

Når jeg havde udført min deltagerobservation for dagen, gik jeg med udgangspunkt i mine *jotnotes* i gang med at skrive så detaljerede beskrivelser som muligt. Jeg forsøgte som sagt at være deskriptiv og anvende *epochè*, men eftersom jeg tog udgangspunkt i min hukommelse, ville der altid være risiko for at jeg tillagde situationer betydninger, som var påvirket af egen forforståelse. Dette kalder DeWalt & DeWalt for *remembered conversation*, og er noget der er svært at undgå i fuldkommenhed, hvorfor *epochè* også er en tilstræbelse og ikke en forudsætning (DeWalt & DeWalt, 2011; Jacobsen, Tanggaard, Brinkmann, 2015).

### **4.3 Positionering & etiske overvejelser**

I det følgende afsnit vil jeg beskrive, hvordan jeg som forsker, forstår min positionering i forbindelse med undersøgelsen på Kofoeds Skole. Ydermere vil jeg præsentere de etiske overvejelser, som jeg har gjort i denne forbindelse.

Gennem længere tid har jeg fungeret som frivillig terapeut hos Kofoeds Skole, hvor jeg er kommet cirka en formiddag om ugen siden efteråret 2021. Derfor har jeg også stiftet bekendtskab med de fleste af de grønlandere, der kommer dernede og har opbygget en god relation til mange af dem. Det er min opfattelse, at jeg er vellidt på Kofoeds Skole, og at grønlanderne er trygge ved min tilstedeværelse. Det kommer

blandt andet til udtryk ved, at jeg på et tidspunkt fik kælenavnet ”Andreas”, da en ansat på Kofoeds Skole kom til at kalde mig det ved en fejl. Efterfølgende er jeg indimellem blevet kaldt dette på en spøgende måde. I grønlandsk kultur er det meget positivt at få et kælenavn, da det indikerer at man er accepteret som en del af gruppen (KILDE med kælenavne).

I forhold til min positionering som forsker kan jeg, som hvid, etnisk dansk mand, opfattes som at repræsentere det danske kolonistyre, der historisk set så sig selv som værende overlegne grønlandere. Det er klart, at de fleste danskere eller grønlandere ikke direkte har denne opfattelse, men jeg mener stadig at der kan ligge ubevidste latente traumer forbundet med koloniseringen (Laage-Petersen, Hendriksen, Jakobsen & Larsen, 2015). Derfor kan grønlanderne på Kofoeds Skole, og grønlandere generelt, måske have det svært med at der kommer en dansk hvid mand og skal ”foretage en undersøgelse af dem”. Det er svært at positionere sig fuldstændig neutralt som en hvid person, der forsker om etniske minoriteter, og derfor er det nødvendigt at være opmærksom på, hvordan man er positioneret i en given undersøgelseskontekst (Khawaja & Mørck, 2009).

Umiddelbart vil der være indlejret magtdynamikker i denne undersøgelsessituation, men heldigvis har jeg, som beskrevet ovenfor, over længere tid opbygget en relation til disse mennesker. Dette betyder, at de formentlig vil være trygge ved at jeg foretager deltagerobservation eftersom, at jeg først og fremmest synes at være et trygt bekendtskab for mange af dem. Jeg har allerede set indikationer på, at eventuelle magtforskelle ikke virker til at være særlig udprægede, da jeg på et tidspunkt spurgte, om jeg måtte være med til at brodere. Det måtte jeg gerne, og blev sat i gang med de rigtige materialer. Jeg havde ikke prøvet det før, og spurgte derfor flere gange om hjælp, til hvilket de, på en drillende måde, svarede: ”*årh, skal du nu have hjælp igen?*”. Dette forstår jeg som deres måde at udvise inklusion, fordi deres drillende bemærkninger viser at jeg bliver behandlet, på samme måde, som de behandler hinanden. Derudover viser det desuden at magtbalancen synes at være relativ lige, da det er *mig*, som har brug for hjælp af en der er mere erfaren, og måske endda er i en ekspertrolle (Khawaja & Mørck, 2009).

Positioneringsmæssigt vil jeg mene, at ovenstående illustrerer at grønlanderne formentlig vil være trygge ved mig i undersøgelsessituationen. Jeg oplever mig selv som



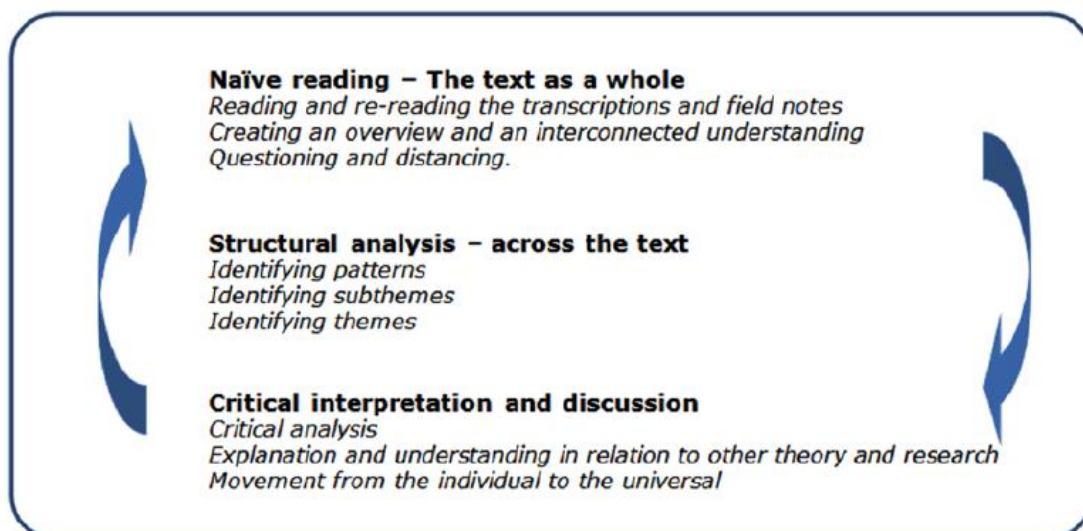
inkluderet af grønlænderne på Kofoeds Skole, og jeg synes at have oplevet flere situationer fra deres side med forsøg på inklusion. Angående konstruktionen af min empiri er denne gode relation positiv, da jeg forhåbentlig vil kunne skabe nogle trygge rammer omkring deltagerobservation. Tryghed omkring situationen er et særdeles vigtigt aspekt af de etiske overvejelser, da det er essentielt at deltagerne er tilpasse med situationen (DeWalt & DeWalt, 2011).

I ovenstående har jeg hovedsageligt redegjort for det positioneringsmæssige i relation til deltagerens *tryghed* ved undersøgelsessituationen. Endvidere er der dog et positioneringsmæssigt element i forhold til mit fænomenologiske ståsted i relation til deltagerobservation. Jeg tænker i denne forbindelse, at jeg skal forstå min positionering som et "blankt lærred", hvor det bliver grønlændernes kropslige interaktion der skal træde frem, og gøres til genstand for analyse. Derfor er det også vigtigt at være opmærksom på balancen mellem, hvor meget jeg deltager i forhold til, hvor meget jeg observerer (DeWalt & DeWalt, 2011). Jeg skal nemlig ikke træde for meget frem deltagelsesmæssigt, idet jeg er interesseret i, hvordan deltagelse hos grønlænderne relaterer sig til tilhørsfølelse i så naturligt et miljø som muligt.

#### **4.4 Analytisk tilgang**

Min tilgang til analyse af feltnoterne fra min deltagerobservation har udgangspunkt i en forskningsartikel af Simoný et al. (2018). Forfatterne af denne artikel undersøger patienters oplevelser af hospitalsophold, og advokerer i denne forbindelse, for en Ricoeur-inspireret tilgang til analyse af deltagerobservation. Dette indebærer et fænomenologisk-hermeneutisk videnskabsteori som er koblet sammen med deltagerobservation som metode, hvilket jeg mener kan passe godt i tråd med min egen tilgang (Simoný et al., 2018). Grundet Simoný et al.'s fænomenologiske ståsted samt deres anvendelse af deltagerobservation vurderer jeg det derfor relevant for min egen undersøgelse at tage udgangspunkt i deres analytiske tilgang.

Simoný et al. beskriver tre led i deres analysemodel, der består af (1) *naïve reading*, (2) *structural analysis* og (3) *critical interpretation*. Nedenfor ses en model af analysetrinene, hvilke jeg vil uddybe i det følgende (Simoný et al., 2018):



Figur 4: De tre trin: (1) naïve reading, (2) structural analysis og (3) critical interpretation er dialektisk forbundne i analyseprocessen (Simonjy et al., 2018, p. 5).

En vigtig pointe, i forhold til de tre elementer i analysemodellen, er at de dialektisk forbundne, hvilket indebærer en forståelse af, at de kan påvirke hinanden gensidigt. Desuden indebærer dette forhold, at man bevæger sig mellem elementerne i en hermeneutisk proces, således at forståelsen vokser, som den analytiske processer bevæger sig frem. Dermed skal trinene ikke forstås som rigide eller en lineær proces, men snarere et udgangspunkt for analysen med plads til fleksible bevægelser mellem trinene. Det første trin, som er naïve reading, omhandler at læse ens feltnoter fra deltagerobservationen igennem og med dette forsøge at skabe sig en helhedsforståelse af teksten. Dette skal skabe et overblik, hvor man allerede her kan begynde at danne sig en fornemmelse af, hvilke temaer der kan dannes (Simonjy et al., 2018).

Det andet trin er den strukturelle analyse, som i sig selv består af tre elementer. Formålet med denne analyseproces er at reducere feltnoterne til temaer, og har disse tre elementer: (1) *units of meaning*, (2) *units of significance*, (3) *theme*. I denne strukturelle analyse består "units of meaning" af mine feltnoter fra deltagerobservationen. I "units of significance" vil jeg analysere, hvad forskellige passager af mine feltnoter indeholder af viden ift. min problemformulering (Simonjy et al., 2018). Ud fra dette vil jeg definere relevante temaer for hver passage, og til sidst finde de overordnede temaer, som jeg vurderer, kan repræsentere et generelt billede. De overordnede temaer fandt jeg ved samle undertemaerne i klynger, som kunne repræsentere mere overordnede forhold, der gjorde sig gældende. I bilagsoversigten er der vedlagt et eksempel for

to af dagene af min deltagerobservation, der viser hvordan jeg har udarbejdet den strukturelle analyse.

Det tredje og sidste trin i analysen er den kritiske fortolkning og diskussion. Dette trin omhandler, at man sætter ens observationer i relation til teori eller forskning, hvilket for mit vedkommende vil være forskningsområdet omkring embodied belonging, som beskrevet i afsnit 3 (Simoný et al., 2018). Dette trin er desuden det, som vil være teksten for analyse i næste afsnit. I det følgende afsnit 5 vil jeg, med udgangspunkt i ovenfor beskrevne tilgang, dermed analysere mine feltnoter fra deltagerobservation.

## 5 Analyse

I dette afsnit vil jeg tage udgangspunkt i mine udarbejdede feltnoter fra deltagerobservation på Kofoeds Skole i Aalborg, som vil blive gjort til genstand for analyse. Analysen er udarbejdet med udgangspunkt i den beskrevne metode i afsnit 4.4. I bilagsoversigten er der som sagt vedlagt en eksemplarisk model for, hvordan jeg har udført denne strukturelle analyse. Ud fra den udarbejdede analyse har jeg identificeret temaerne (1) *inkluderende fællesskaber*, (2) *ligeværdige relationer*, (3) *betydningen af humor og positivitet*, (4) *betydningen af grønlandsk kultur*. I de følgende afsnit vil jeg udarbejde den sidste del af Simoný et al.'s. (2018) analyseproces: critical interpretation and discussion, og vil i denne forbindelse reflektere over de identificerede temaer i relation til kropslig tilhørsfølelse og anden relevant teori. Dermed vil analysen indeholde diskuterende elementer, da jeg undervejs tilstræber at have et kritisk perspektiv på det analytiske indhold.

### 5.1 Inkluderende fællesskaber

Under min deltagerobservation bemærkede jeg adskillige måder, hvorpå både grønlandere og medarbejdere forsøgte at inkludere hinanden i fællesskabet på. Handlinger der fremmer inklusion og fællesskab, virker derfor til at være højt prioriterede på Kofoeds Skole. Overordnet set synes flere grønlandere at føle sig inkluderet i et fællesskab på Kofoeds Skole. Dette er blevet min opfattelse, da kommentarer som den følgende synes at være eksemplarisk for de historier folk grønlænderne delte med mig. Jeg fik nemlig følgende svar på et overordnet spørgsmål om, hvad der gør Kofoeds Skole til et rart sted at være:

Sonja svarede ret hurtigt, at det for hende var menneskene og samværet der betød meget. Og så tilføjede hun, at det også var de grønlandske

rammer som gjorde, at hun følte sig hjemme der. Ulla bød ind og sagde, at hun også kunne genkende det med, at det var rart med samværet på Kofoeds Skole.

Eftersom Sonja og Ulla udtrykker positivitet overfor samværet på Kofoeds Skole, og særligt førstnævntes bemærkning om at føle sig hjemme der, virker til at kunne være udtryk for et inkluderende fællesskab. Oplevelsen af fællesskabsfølelse ved at komme på Kofoeds Skole, kan siges at være et vigtigt element i relation til tilhørsfølelse. Som beskrevet i afsnit 3.3 er en essentiel del af tilhørsfølelse at føle sig anerkendt og accepteret som et ligeværdigt medlem af et fællesskab. Ydermere er *stedet* særligt vigtigt for tilhørsfølelse, hvilket virker til at være aktuelt for Sonja med Kofoeds Skole. Hun nævner at hun føler sig hjemme på Kofoeds Skole, hvilket kan indikere at hun har tilskrevet stedet en særlig betydning. Dermed kan Kofoeds Skole antages af have opnået karakter af trygge og vante omgivelser, som et hjem også ville have, hvilket er centralt i forhold til at facilitere tilhørsfølelse (Mattes & Lang, 2021).

Endvidere nævnes de grønlandske rammer, som værende en af årsagerne til at Kofoeds Skole er rart sted at være. Jeg tænker, at dette yderligere er med til fremme en fællesskabsfølelse, og være et inkluderende element for grønlænderne. Fælles praksisser, historie og værdier som jeg tænker kan ligge i de grønlandske rammer, er ifølge Mattes & Lang også vigtigt i forhold til tilhørsfølelse. Hermed tænker jeg, at rammerne på Kofoeds Skole kan være inkluderende for grønlænderne, men på den anden side undrer det mig, hvorvidt dette kan have en ekskluderende effekt for personer, der ikke identificeres som grønlænder. Laila Lagermann (2019) pointerer, at intentioner om inklusion faktisk kan have den modsatte effekt og dermed blive ekskluderende for bestemte grupper. Hun trækker på socialpsykologien, og påpeger at sociale kategoriseringer kan komme til at blive binære og dermed skabe en "os/dem" tankegang (Lagermann, 2019). Ud fra dette skaber det en bekymring om, hvorvidt der kan opstå et så stærkt fællesskab under de grønlandske rammer, at det får ekskluderende effekter for personer der måske ikke helt kan tilpasse sig stedets kultur. Jeg tænker at dette altid vil være en risiko for steder med en markant kultur, men i forhold til at facilitere tilhørsfølelse er det ikke sikkert, at det kan skabes hos alle på Kofoeds Skole.

### 5.1.1 Humor som inkluderende praksis

For at understøtte Sonjas og Ullas oplevelser til kropslig tilhørsfølelse har jeg observeret flere inkluderende praksisser, der virker til at kunne facilitere netop dette. Fx synes humor at blive anvendt i mange henseender som et redskab til at inkludere folk på:

(...) Magnus fortalte i et humoristisk toneleje, at det var denne dag i 1974, hvor Abba vandt melodigranprix med "Waterloo". En person spurgte drillende, om han kunne huske det. Magnus er omkring 30 og manden der spurgte omkring 60, og tilføjede grinende at han nemlig kunne huske det.

Magnus er ny medarbejder, og det var første gang at han skulle holde et morgenmøde. Det virkede til at dette drilleri kunne være en måde at lette stemningen på, og gøre Magnus mere komfortabel i rollen som mødeholder. Der var flere personer, der grinede af joken om aldersforskellen, hvilket kan indikere at humor generelt bliver anvendt til at skabe fællesskab. Dermed er sammenhængen til tilhørsfølelse, at humor kan være fremmende for dette, eftersom man skaber en fælles positiv opmærksomhed omkring noget. Som tidligere beskrevet er kropslig tilhørsfølelse noget, der *gøres* og foregår mellem mennesker. Derfor kan humor muligvis være en katalysator for at skabe denne forbindelse, da vi ser i eksemplet, at det samler folk i latter om den samme genstand.

Under deltagerobservationen var det generelt min oplevelse, at der blev grint meget på Kofoeds Skole og at humor anvendes i mange sammenhænge. I følgende uddrag var jeg selv en del af interaktionen, hvor Hans taler om en udfordring med at udskære Grønland i horn:

Han nævnte, at han ikke havde inkluderet Diskoøen i smykket, da det var svært at udskære, fordi det ikke hang sammen med resten af Grønland. Han sagde i et humoristisk toneleje at "heldigvis var han ikke selv derfra". Vi grinede sammen om dette, og jeg sagde smilende, at det også var heldigt.

Ovenstående situationer synes jeg at have oplevet flere af, hvor humor inddrages på en lidt selvironisk måde. Jeg tænker at den hyppige anvendelse af humor kan være med til at styrke sociale bånd og øge fællesskabsfølelsen. Anvendelsen af humoren som jeg observerede, er i sin essens en social aktivitet, og involverer at flere mennesker griner. Derfor tænker jeg også, at det kan være med til at gøre folk komfortable ved en

situation eller kontekst, og kan måske endda være med til at bidrage til tilhørsfølelse. Dette tænker jeg, fordi at samhørigheden som en humoristisk situation skaber er meget kontekstbaseret, og kræver derfor at flere personer er indforståede med de samme aspekter som gør noget morsomt. Mattes & Lang (2021) pointerer, at kropslig tilhørsfølelse påkræver at mennesker er fælles om blandt andet praksisser og værdier. Dette vil jeg mene, er tilfældet i flere af disse humoristiske situationer, fordi fælles værdier kan synes at spille en rolle i forhold til, at kunne grine sammen om noget.

### **5.1.2 Sproglige aspekter af inklusion**

En anden måde, som jeg oplevede inklusion på, var situationer, som jeg selv var direkte involverede i. Jeg oplevede flere gange at blive inviteret til at deltage i aktiviteter, hvor folk spontant spurgte, om jeg havde lyst til at være med til det de lavede. Det var ofte i forbindelse med, om jeg ville sidde og brodere sammen med en gruppe i systuen som i dette eksempel: ”Jeg blev spurgt om jeg ikke ville sidde ned sammen med dem og arbejde videre på mit broderi. Jeg takkede ja til at sætte mig og brodere videre på min grønlandske kniv, der kaldes ”ulu”.”. Konteksten for denne situationer er, at jeg i noget tid havde jeg arbejdet med at brodere et motiv af en traditionel grønlandsk kniv. I denne forbindelse blev jeg ved flere lejligheder spurgt, om jeg ikke vil sidde sammen med blandt andre Sonja og Ulla og brodere med dem.

De gange jeg har siddet og broderet, har stemningen generelt virket rar og afslappende, som i dette eksempel: ”Mens vi sad og broderede talte folk stille og roligt med hinanden. Indimellem var det på grønlandsk, som jeg ikke forstod, men det virkede positivt da jeg så Ulla og Sonja smilede”. I ovenstående eksempler bliver jeg inviteret til at brodere, og bliver en del af fællesskabet, som de har omkring det. Et essentielt aspekt af dette fællesskab er, at folk hele tiden har noget i hænderne, hvilket viser at vi mennesker er-i-verden med vores kroppe, og at de er uløseligt forbundne til den kontekst vi befinder os i (Merleau-Ponty, 1945/2012; Marsh, Johnston, Richardson & Schmidt, 2009). Dette kan desuden minde om Zinks (2019) begreb affective communities, idet der opstår et fællesskab, hvor der deles oplevelsen af at sidde og brodere sammen (Zink, 2019). Endvidere er tilhørsfølelse, som beskrevet i afsnit 3.2, noget man *gør*, og jeg vil mene at vigtigheden af det situerede aspekt er repræsenteret i ovenstående eksempel. Ydermere er tilhørsfølelse ikke et fænomen, der opstår af sig selv, men noget der aktivt skal arbejdes for. Dette vil jeg mene illustrerer sammenhængen mellem

kropslighed og tilhørsfølelse ved at der gennem aktiviteten omkring brodering laves et rum, hvor der er plads til fællesskab. (Allen, 2021; Mattes & Lang, 2021).

Hvis man kaster et kritisk blik på ovenstående, vil jeg mene at aktiviteten omkring broderiet på den ene side synes at kunne facilitere tilhørsfølelse, men samtidig er nogle barrierer som relaterer sig til sproget, som muligvis kan have ekskluderende effekter for dansktalende personer. Det er primært grønlandere, der deltager i denne aktivitet, men ofte er en af medarbejderne en del af aktiviteten. I disse situationer har jeg observeret, at de bliver afskåret fra at deltage i samtalen, når der bliver talt på grønlandsk, hvilket også indimellem skete for mig. Dermed synes sproget at have en stor betydning, for at kunne blive inkluderet i fællesskabet, hvilket skaber en barriere for deltagelse, og dermed kan udelukke nogle fra at opnå tilhørsfølelse på Kofoeds Skole. Det kan diskuteres, hvor stor betydning dette i praksis har, da formålet med Kofoeds Skole i Aalborg er at skabe et socialt værested for grønlandere. Det har dog den betydning, at man skal kunne det grønlandske sprog for at kunne have de samme deltagelsesmuligheder som de andre i fællesskabet. Dermed er det heller ikke alle personer, der kan få adgang til aktiviteten omkring broderi, og opnå mulighed for tilhørsfølelse derigennem. Dette vil jeg uddybe mere i afsnit 5.2, hvor jeg kommer ind på sproget i forhold til ligeværdige relationer.

Overordnet set viser den initiale kontakt dog, at der er et ønske fra deres side om at inkludere undertegnede i deres aktivitet. Derfor tænker jeg, at anvendelsen af det grønlandske sprog er meget umiddelbar, og siger noget om, hvor vante de er med hinanden, og at de er trygge i at vise det grønlandske frem. Det har dog som sagt den utilsigtede konsekvens, at det kan virke ekskluderende for ikke grønlandsk-talende personer. Jeg vil dog mene at for grønlanderne kan aktiviteten i høj grad facilitere tilhørsfølelse, og at det kropsliggjorte aspekt omkring at sidde med noget i hænderne er en central katalysator for dette.

### **5.1.3 Plads til sårbarhed**

Der var flere situationer på Kofoeds Skole, hvor jeg bemærkede at personer udviste sårbarhed, og efterfølgende blev mødt med forståelse og anerkendelse. Fx var der i systuen et tidspunkt, hvor jeg observerede en følsom situation, der virkede til at indeholde inklusionsmæssige elementer. I situationen fortalte Ulla om meget sårbare ting, men blev mødt med megen forståelse samt anerkendelse:

Der blev snakket lidt om musik, men på et tidspunkt vendte snakkede over på Ullas sygdomsforløb med kræft. Hun talte om at det gik bedre, men at det stadig var hårdt med kemobehandling. Folk fortsatte med at sidde med deres strikkesøj i hænderne, men fokus var på Ulla, som var tydeligt berørt. Folk kom med støttende bemærkninger fx at det lød hårdt, men at hun nok skulle klare det.

I denne situation synes Ulla at føle sig tilstrækkelig tryk, ved de andre personer, til at dele personlige aspekter af sit liv. Omdrejningspunktet for samtalen, forud for snakken om Ullas kræftforløb, omhandlede musik, hvilket var et følelsesmæssigt lettere emne at tale om. Gruppen af personer der var til stede, virkede dermed til at kunne rumme at samtalen skiftede karakter til et mere seriøst emne. Dette grundet at samtaleemnet omkring Ullas kræftforløb blev taget seriøst, og der var ikke forsøg på at skifte emne. Dermed synes der at være plads til at tale om forskellige facetter af den menneskelige eksistens samtidig med at forståelse og gensidig respekt bevares. Der forekommer en anerkendelse af Ulla og hendes situation, hvilket gør at hun bliver set og forstået som menneske. Denne tilsyneladende rummelighed i en situation, hvor en person udviser sårbarhed, kan være vigtig for tilhørsfølelse (Mattes & Lang, 2021).

I forlængelse af ovenstående vil jeg mene, at der er nogle vigtige kropslige elementer i situationen, som kan relateres til tilhørsfølelse. Fx bemærker jeg, at de fleste af personerne til stede fortsætter med at sidde med strikkesøj i hænderne, selvom rummet virker tungt med følelser. Dette kan vise at situationer med mere sårbare samtaleemner er vante for dem, og er en del af det kulturelle miljø i systemen. Anvendelse af kroppen i sociale sammenhænge kan fremme følelse af tilhør og samhørighed, hvilket jeg tænker kan være aktuelt i Ullas situation (Poser & Willamowski, 2020; Zink, 2019). Muligvis kan fællesskabet omkring at sidde og lave håndarbejde facilitere deltagelsesmuligheder for personer, der har brug for at dele sårbare og personlige ting.

Jeg vil dog mene, at der også er en mulighed for at strikkesøjet i hænderne kan indikere en afstandtagen fra det sårbare ved, at det skaber en form for distance eller forsvar mod det svære samtaleemne. Det der taler mod dette, er dog at der ikke syntes at være forsøg på at bremse samtalen og at folk virkede komfortable med at sidde i situation. Det virkede desuden naturligt at tage samtaleemnet op, fordi samtalen forløb på en måde, hvor der blev stillet nysgerrige spørgsmål og udvist anerkendelse. Det kan derfor som



sagt være, at håndarbejdet kan bidrage til at sårbare samtaleemner overhovedet kan finde sted i rummet, da strikkesøjlet kan fungere som et fælles udgangspunkt og facilitator for denne type kommunikation.

En anden situation, hvor jeg fik kendskab til inklusion af sårbarhed, var en historie som medarbejderen Peter fortalte. Jeg havde spurgt Peter, om han nogensinde oplevede at folk delte personlige ting med ham når de arbejdede i værkstedet. Peter tænkte sig lidt om, men kom da i tanke om flere episoder, hvor det faktisk var sket:

Han fortalte om en mand der tidligere havde fået en behandlingsdom for en hændelse. Peter syntes at det var en voldsom historie. Dette havde han, til Peters store overraskelse, pludselig delt mens de stod og arbejdede på noget i værkstedet. Peter havde mødt ham med forståelse, men han fortalte undertegnede at det kom meget uventet for ham, at vedkommende havde delt dette med ham. Han fortalte videre at grønlænderne faktisk ofte delte ud af personlige historier, og at han kom ret tæt ind på livet af dem.

Fra ovenstående citat kan man udlede, at grønlænderne ofte føler sig trygge nok i Peters selskab til at dele personlige historier samt eventuelt gøre sig selv sårbare. Peter befinder sig det meste af tiden på værkstedet, og arbejder med forskellige ting, hvilket betyder at det er i disse kontekster, at sårbarheden kommer til syne. Det er interessant i forhold til kropslig tilhørsfølelse, da engagementet i fysiske aktiviteter virker til at kunne danne ramme omkring en skabelse af tryghed. I forlængelse er der på Kofoeds Skoles hjemmeside beskrevet nogle af deres pædagogiske tilgange, hvor en af dem er ”det fælles tredje”. Dette handler om at medarbejder og ”elev” har fokus på en opgave og derigennem opbygger en relation og fællesskab ([menneskermedmere.dk](http://menneskermedmere.dk)).

I løbet af deltagerobservationen vil jeg mene at have observeret dette fænomen adskillige gange, og jeg synes det er særligt relevant i forhold til kropslig tilhørsfølelse. Det handler netop om deltagelsesmuligheder skabt gennem kropsliggjorte aktiviteter, som virker til at kunne bidrage til fællesskab og tilhørsfølelse. Det kan være svært at sige med sikkerhed, at en given situation skaber tilhørsfølelse, men eftersom grønlænderne deler meget personlige historier, virker de til at føle sig trygge både ved personen samt situationen. Dog kunne interviews og opfølgende samtale have bidraget til en afklaring af tanke- og følelsesindeholdet i bestemte situationer. På den anden side er det dog udfordrende at få fænomenologiske betragtninger fra folk om abstrakte begreber, som de

har ingen eller begrænset kendskab til. Derfor må det givetvis være en tilnærmelse, når jeg vurderer at grønlændernes deltagelsesmuligheder på værkstedet kan facilitere tilhørsfølelse. Dog kan selve trygheden, synes at være opstået ved, at grønlænderne har en vished om at det de deler bliver mødt med forståelse, åbenhed og anerkendelse, hvilket også er centrale elementer forhold til skabelse af tilhørsfølelse (Allen, 2021; Mattes & Lang, 2021). Derfor er der flere aspekter af værkstedskulturen, der peger i retning af at tilhørsfølelse er til stede, og faciliteret af håndværksmæssige aktiviteter.

## 5.2 Ligeværdige relationer

Et tema jeg bemærkede som tilbagevendende i mine feltnoter, var at der virkede til at være implicitte og eksplicitte praksisser, der understøtter ligeværdige relationer på tværs af medarbejdere og grønlændere. Til et morgenmøde oplevede jeg et eksempel på tydeliggjorte værdier på Kofoeds Skole, og hvordan disse opretholdes:

En af grønlænderne sagde, at det var vigtigt at alle var ligeværdige både medarbejdere samt dem der kommer, og anvender stedet. Lederen Gitte delte denne holdning, og gentog at når man kommer ind ad døren, så er der ingen forskel mellem medarbejdere og elever.

Ovenstående eksempel illustrerer at bevidstheden om at gøre stedet for ligeværdigt mellem alle, også ligger hos de mange grønlændere, der anvender stedet. Et andet eksempel på ligeværdige relationer er, hvor Julie på morgenmødet ønsker at fortælle om en svær situation, som hun har været udsat for:

(...) at Julie godt ville rejse sig op og sige noget til morgenmødet. Gitte tilbød Julie at stille sig op sammen med Julie, hvilket hun tog imod. Julie startede med at sige at hun godt ville tale på grønlandsk. Hun snakkede i 2-3 min, hvor man kunne se, at hun var meget oprørt og ked af det. Bagefter gengav hun det hurtigt på dansk sammen med Gitte, som hun havde snakket med forinden.

Normalvis afholdes morgenmødet af medarbejdere på skift, men eksemplet med Julie viser, at det ikke kun er forbeholdt medarbejdere at stå for dagsordenen. Ydermere vil Julie gerne tale på grønlandsk, hvilket viser at det grønlandske sprog og kultur får lov til at fylde på Kofoeds Skole. Der eksisterer ikke nogen regler om at tale skal foregå på dansk, hvilket giver grønlænderne en mulighed for at udtrykke sig på vante måder. Jeg vil mene at ledelsen for Kofoeds Skole, har magten til at skabe de strukturelle

forhold, hvilket blandt andet indebærer de regler, der eksisterer for sproglig anvendelse på stedet. Der eksisterer dog en frihed omkring sproglige praksisser på Koføeds Skole, hvilket jeg vil mene, kan forbindes til tilhørsfølelse gennem politics of belonging som omtalt i afsnit 3.3 (Mattes & Lang, 2021). Dermed skabes der plads til agens hos grønlanderne, fordi det bliver tilladt at Julie kan snakke på grønlandsk, selvom det udelukker dansktalende medarbejdere.

Som jeg nævnte i det foregående afsnit 5.1.2, kan man diskutere, hvorvidt sprogbarrierer kan skabe en splittelse mellem personer, der kun er dansktalende og på den anden side grønlandere. Medarbejderne, som alle kun taler dansk, forstår naturligvis ikke når der bliver talt grønlandsk, og bliver derfor sprogligt ekskluderet ift. at deltage i samtalen. Dette argumenterer imod et ligeværdigt forhold, men på den anden side er det grønlanderne, som befinder sig i en sårbar position. Eftersom alle medarbejdere er hvide etniske danskere, kan de komme til at være repræsentanter for danskerne som koloniherrer og magtudøvere på det grønlandske folk. Medarbejderne befinder sig i en stærkere magtposition end grønlanderne, eftersom de faciliterer, at stedet overhovedet kan eksistere. Det virker dog til at være en bevidst strategi at forsøge at udligne denne magtforskel ved at give rum til, at grønlanderne kan udtrykke dem på mere personligt kulturelle måder. Dermed kan det muligvis skabe en større balance mellem medarbejdere og elever, da grønlanderne får mulighed for at sætte dagsordenen i visse situationer fx til morgenmødet. Mattes & Lang (2021) påpeger at tilhørsfølelse aldrig er fri for magtforskel, men jeg mener desuagtet, at teorien mangler en vis forklaringsværdi i forhold til konstellationen mellem medarbejdere og grønlandere vi ser på Koføeds Skole. Dette vil jeg diskutere videre i afsnit 6.1.1.

### **5.2.1 Fælles ansvar for de fysiske rammer**

En anden ting som jeg tænker kan bidrage til tilhørsfølelse, er samarbejdet mellem grønlandere og medarbejdere om at holde de fysiske rammer for Koføeds Skole indbydende. Med dette mener jeg, at der bliver afsat tid til fælles rengøring, oprydning og beslutninger i forhold til stedets indretning. Jeg tænker, at disse fælles opgaver kan bidrage til en ejerskabsfølelse af Koføeds Skole hos Grønlanderne. Mattes & Lang (2021) kalder den gensidige villighed til at opretholde et fællesskab for labor of belonging, hvilket jeg vil mene kan sammenlignes med praksisser på Koføeds Skole. I følgende citat ses et eksempel på, hvordan grønlanderne er en del af vedligeholdelsen af Koføeds Skole:

Der bliver støvsuget, vasket gulv, flyttet papkasser og gjort plads til at der ankommer en ny fryser. Alle hjælper til, og har udvalgt hver deres opgave som de gerne vil lave. Der var lavet en liste, hvor folk kunne krydse sig af, ud for de opgaver der skulle laves. Stemningen er lidt kaotisk, da folk forsøger at komme forbi hinanden og er meget ivrige. Der virker samtidig til at være rigtig god stemning og højt humør. Jeg kan indimellem høre latter, og se at folk er meget smilende.

Som jeg tidligere har redegjort for, i afsnit 3.2 og 3.3, har *stedet* en væsentlig betydning i forhold til at facilitere tilhørsfølelse hos mennesker (Mattes & Lang, 2021; Allen, 2021). Derfor tænker, jeg i denne forbindelse, at medskabelsen og sammenholdet omkring at gøre Kofoeds Skole til et indbydende sted at være, kan bidrage til at skabe tilhørsfølelse. Jeg tænker, at grønlænderne får et særligt forhold til stedet, når de også skal holde det rent og ryddeligt. Der kan måske endda drages paralleller til ens eget hjem, da nogle af de samme husholdningsmæssige opgaver gør sig gældende på Kofoeds Skole. I følgende citat beskrives, hvordan praktiske opgaver planlægges: ”En af medarbejderne spurgte om alle havde fået skrevet sig på listen med ”opgaver” der skulle løses i huset i dag. Det var fx madlavning, indkøb, oprydning mv. Listen blev udfyldt kort efter morgenmødet (...)”. Jeg tænker at uddelegeringen af ansvar omkring disse opgaver kan være med til at give grønlænderne en følelse af agens og medbestemmelse. Dette vil jeg mene taler for et ligeværdigt forhold mellem medarbejdere og grønlænderne, hvilket kan bidrage til tilhørsfølelse (Mattes & Lang, 2021).

### **5.3 Betydningen af humor og positivitet**

Tidligere i afsnit 5.1.1 beskrev jeg, hvordan humor anvendes i forbindelse med inkluderende fællesskaber. I dette afsnit vil jeg dog præsentere et tema omkring, hvordan humor og positivitet anvendes mere grundlæggende, som et kulturelt aspekt af Kofoeds Skole.

Hver gang jeg har været på Kofoeds Skole, har humor syntes at være præsent i en eller anden form. Dette har jeg observeret enten direkte eller indirekte gennem smil og latter i forskellige interaktioner. Det står indimellem i kontrast til mere seriøse stemninger, der også kan være på Kofoeds Skole, som i eksemplet med Ullas kræftforløb. Ydermere var der til et morgenmøde en seriøs snak om sexchikane, hvor jeg efterfølgende oplevede at stemningen hurtigt vendte igen og blev positiv. Fx var der en af

grønlandere, der efter en længere debat, prøvede at runde diskussionen af: ”Denne diskussion sluttede med at en af grønlanderne sagde, at vi nu skulle se frem ad, og at nu skulle vi prøve at se positivt på tingene igen. Dette var folk enige i, (...)”. Dette ændrede stemningen fra at være tung og seriøs til at blive lettere, og jeg kunne se at folk igen var smilende. Jeg synes det var påfaldende, hvor hurtigt stemningen kunne ændre sig, og det virker til at være meget eksemplarisk for stedet, da tankegangen omkring at se fremad og positivt på tingene har gået igen i flere situationer. I nedenstående eksempel oplevede jeg et lignende perspektiv på en seriøs stemning i kontrast til en positiv indstilling hos Jens:

Jens sad og skrællede kartofler til maden, og jeg begyndte at snakke lidt med ham. Han sagde til mig: ”Jeg er en drillepind, jeg kan godt lide at lave sjov”. På et tidspunkt sagde jeg til ham at man kunne lave en snack ud af kartoffelskrællerne ved at salte dem og komme dem i ovnen. Til dette svarede han, at han ikke rigtigt spiste salt, fordi han tidligere havde haft to blodpropper. Mens han fortsatte med at skrælle kartofler, fortalte han om sit helbred, og at han skulle passe på med, hvad han spiser. Han talte om meget sårbare ting, men sagde efterfølgende at han prøvede at se positivt på tingene, og derfor godt kunne lide at lave sjov.

Jens bruger nogle lignende formuleringer, som personen i den førnævnte diskussion gjorde, omkring at have et positivt syn på tingene. I ovenstående eksempler er dette direkte verbaliseret, men det er min forståelse at humor ofte anvendes på en måde, der giver dette positive spin på situationer. Anvendelsen i humor virker til at være en kontrast til svære ting i livet, som flere af grønlanderne går med. Grønlanderne, som kommer på Kofoeds Skole, er i forskellig udstrækning socialt udsatte, og mange af dem har haft svære opvækstvilkår. Måske kan det positive syn samt anvendelsen af humor fungere som et afbræk for psykiske vanskeligheder. Der synes nemlig at være et paradoks ved en afstandtagen fra svære ting gennem anvendelse af humor, samtidig med at der er situationer, hvor tunge samtaleemner kommer op til overfladen. Dermed kan det være at humoren og positiviteten bliver et middel til at udholde eller balancere seriøse ting, da fraværet af førstnævnte kan få negative ting til at overtage og fylde for meget.

Et negativt aspekt ved ovenstående er dog, at humoren og en markant positiv indstilling kan være en måde at flygte fra det ubehagelige på og derved ikke forholde sig til det. Dette kan muligvis skabe større psykisk ubalance ved at udfordringer ikke bliver bearbejdet. I citatet nedenfor fortæller Sonja ligeledes om distrahering fra dårlige tanker, mens Ulla fortæller om at opnå ro:

Da jeg var kommet i gang, og vi alle sad og broderede spurgte jeg dem, hvad det gav dem at sidde her og lave denne aktivitet. Sonja svarede at det var afslappende og distraherede hende fra dårlige tanker. Ulla nævnte at det gav hende ro at have noget i hænderne.

Hos Sonja og Ulla ses en kropsliggjort måde, hvorpå de kan opnå en form for mental ro. Dette vil jeg mene er endnu et aspekt af, hvordan der forsøges at opretholde en kultur med positivitet, hvor der kan skabes en afstand til det svære ting i livet.

I relation til tilhørsfølelse vil jeg mene, at ovenstående eksempler viser tilstedeværelsen af en rummelighed overfor en mangfoldighed af problematikker. Muligvis kan rummeligheden opstå på baggrund af humoren, hvilket giver mulighed for at folk kan dele mere af deres autentiske selv. Som tidligere nævnt eksisterer der ifølge Mattes & Lang (2021) arbejde omkring at skabe og opretholde fællesskaber, som er blevet kaldt *labour of belonging*. Dette arbejde kan på Kofoeds Skole muligvis bestå af den positive indstilling til livet, samt anvendelsen af humor, som synes at være til stede i adskillige situationer. Eftersom tilhørsfølelse involverer en anerkendelse og forståelse for andres situation virker humor og positivitet til at være centrale elementer i skabelsen af dette på Kofoeds Skole. Der virker til at være en motivation på Kofoeds Skole i forhold til at opretholde en positiv indstilling til omverdenen. Jeg tænker dette er noget der kræver handling og lyst fra flere aktører, hvilket kræver at der er nogle fælles værdier der ønskes opretholdt. Dette arbejde omkring fælles værdier er som tidligere beskrevet væsentlig i forhold til kropslig tilhørsfølelse (Mattes, Kasmani, Acker & Heyken, 2019; Mattes & Lang, 2021). Det er også muligt at humoren kan fungere selvforstærkende, i forhold til tilhørsfølelse, i den forstand at den muligvis kan virke fremmende for det, men også selv blive forstærket af allerede tilstedeværende tilhørsfølelse.

#### **5.4 Betydningen af grønlandsk kultur**

Det sidste tema som jeg identificerede, omhandler den grønlandske indflydelse på Kofoeds Skole i Aalborg. Grønlandsk kultur er meget synlig i alle rum, som man befinder

sig i, hvilket ses ved forskellige artefakter, billeder og symboler mv. Når man kommer ind ad hoveddøren, er der et skilt, hvor der står velkommen på både dansk og grønlandsk:



Endvidere er der på væggen i fællesrummet tegnet et kort over Grønland markeret med forskellige kommuner, som ses på billedet nedenfor:



Jeg oplevede i flere henseender, hvordan den grønlandske kultur havde en tilstedeværelse i forskellige situationer. Eksempelvis producerer flere af grønlænderne i fællesskab ting i systuen og på værkstedet, som har en grønlandsk kulturel betydning. Jeg tænker at det, ligesom hos Hans, kan være en måde at bevare relationen til grønlandsk kultur at lave dette håndarbejde. Tidligere i specialet nævnte jeg en undersøgelse af vietnamesiske immigranter i Tyskland, som oplevede tilhørsfølelse ved i fællesskab at opleve ting der vækkede minder fra deres hjemland (Poser & Willamowski, 2020). Jeg tænker at man kan trække en parallel til miljøet på Kofoeds Skole, idet der skabes kontekst og deltagelsesmuligheder, som virker til at skabe forbindelse til grønlandsk kulturarv. Dermed kan håndarbejde med kulturelle elementer være med til at skabe tilhørsfølelse eftersom grønlænderne deler en historisk og kulturel baggrund. Herved kan der muligvis opstå et fællesskab, som på en måde bliver tydeligt bevidstgjort af synlige artefakter, symboler, sprog mv. Dette vil jeg mene kan være det der kaldes affective communities, hvilket er et fællesskab omkring forskellige praksisser, som kan facilitere tilhørsfølelse (Mattes & Lang, 2021; Zink; 2019).

#### **5.4.1 Kropslige kommunikationsformer**

I flere situationer oplevede jeg, at der syntes at være nogle særlige former for kommunikation, som muligvis har været præget af den grønlandske kultur på Kofoeds Skole. Jeg oplevede indimellem situationer, hvor nogle af grønlænderne kommunikerede på en måde, hvor interaktion med den fysiske omverden spillede en væsentlig rolle. På et tidspunkt kom en person over til mig, og agerede på en måde, som muligvis kan være særligt grønlandsk:

Da jeg skulle til at gå hjem, kom Hans hen til mig og ville vise, hvad han havde lavet i værkstedet. Han havde lavet en halskæde, hvor han havde udskåret Grønland i narhvalhorn. Han ville gerne have mig til at røre ved det for at jeg kunne mærke tekturen af narhvalhornet. Han indikerede nonverbalt at jeg skulle røre halskæden ved at selv strøg hånden på det, og efterfølgende nikkede og rakte smykket til mig.

Ovenstående situation er særlig ved, at den er kropsliggjort på den måde, at jeg ikke blot skal se, hvad Hans har lavet, men det er vigtigt for ham, at jeg også rører ved genstanden, og får en fornemmelse for tekturen af hornet. I denne interaktion, som jeg har med Hans, tænker jeg at tilhørsfølelse kan spille en rolle, fordi der opstår en



samhørighed med udgangspunkt i at værdsætte genstanden. Ydermere tænker jeg at selve smykket, som illustrerer Grønland og er lavet af narhvalhorn, symboliserer en forbindelse til Hans' kulturelle baggrund og hjemland. Som jeg tidligere beskrev i afsnit 3.3.1 med de vietnamesitiske immigranter betyder dannelsen af fællesskab i fysisk interaktion med andre meget for opnåelsen af tilhørsfølelse (Poser & Willamowski, 2020). Hans har produceret et tydeligt fysisk artefakt, der for ham bærer på en personlig kulturel betydning. Jeg tænker, at det er vigtigt for hans tilhørsfølelse til Koføeds Skole, at han kan producere disse ting på stedet. Endvidere leverer jeg en anerkendelse til Hans, som også har udgangspunkt i den kropsliggjorte interaktion med genstanden. Hans kommer til mig med noget, som han har brugt meget tid på, og kan ved at lade mig mærke genstanden føle sig anerkendt og værdsat, hvilket er et centralt element i tilhørsfølelse (Mattes & Lang, 2021).

I forlængelse af ovenstående vil jeg mene, at der også er et element af stolthed i forhold til at Hans viser noget frem, som han har produceret. Denne stolthed vil han gerne dele med andre, og det skaber dermed mulighed for at blive valideret og få anerkendelse. Validering og anerkendelse vigtige aspekter af tilhørsfølelse, men det som jeg mener er særligt interessant i Hans' situation er måden det sker på (Allen, 2021; Mattes & Lang, 2021). Der er et tydeligt kropsliggjort element i situationen i form af, at han gerne vil have at folk føler på genstanden, som han har produceret. I dette ligger muligvis nogle kulturelle aspekter i form af, at grønlændere er mere kropslige og fysiske i deres kommunikation end eksempelvis danskere er. For de fleste danskere ville det muligvis være nok, at man bare kiggede på genstanden, men det var vigtigt for Hans at jeg rørte ved den. For at underbygge dette eksempel oplevede jeg desuden en anden situation, hvor Jakob kommunikerede på en måde, hvor fysisk interaktion med omgivelserne var centralt:

Han prøvede at forklare forskellen mellem danskere og grønlændere ved at bevæge noget papir, der lå på bordet, mellem fingrene. Efterfølgende hev han i hver sin ende af et stykke snor, så at det blev spændt ud og stramt. Hans pointe var at grønlændere skulle forestille papiret, og at de var "blødere" og dermed nemmere at snakke med. Danskerne skulle således forestille snoren, som var stram og ikke lige så imødekommende.

I ovenstående situation virkede det meget naturligt for Jakob at benytte de fysiske genstande i rummet til at beskrive, hvad han mente. Jeg undrer mig dog over, hvorvidt der ligger noget særligt grønlandsk i denne kommunikationsform eller der kunne være sproglige barrierer, der krævede denne støtte. Desuagtet havde det dog en fænomenologisk betydning for Jakob i form af, at det var meningsfuldt for ham at beskrive forholdet mellem danskere og grønlandere ved hjælp af papir og snor. Dette leder mig til at tænke, at anvendelsen af denne kropsliggjorte kommunikationsform kan være særligt udpræget på Kofoeds Skole. Ligesom i situationen med Hans bliver taktile kommunikationsformer anvendt i interaktion, hvilket for mig taler for vigtigheden af kropsliggjorte aspekter i kommunikationen.

#### **5.4.2 Betydningen af det grønlandske sprog**

I løbet af min deltagerobservation observerede jeg, at det grønlandske sprog fyldte meget i hverdagen på Kofoeds Skole. Meget af tiden kommunikerede grønlandere med hinanden på deres modersmål, også når jeg eller andre af de danske medarbejdere var til stede. Jeg tænker, at det tilsyneladende fravær af forventninger til at der tales dansk på Kofoeds Skole, kan spille en rolle i forhold til at facilitere tilhørsfølelse for grønlanderne. Dette mener jeg, fordi jeg har en antagelse om at grønlanderne bedre kan gøre sig forstået overfor hinanden når de taler på deres modersmål. I denne anvendelse af sproget er der iboende fælles kultur og historie, hvilket er centralt for tilhørsfølelse (Mattes & Lang, 2021)

#### **5.4.3 Forholdet mellem grønlandere på Kofoeds Skole versus Danmark**

Som tidligere har flere af grønlanderne givet udtryk for, at de finder det givende, at de kan komme ned og være sammen med andre af samme nationalitet i grønlandske rammer. I forbindelse med dette tænker jeg, at der kan opstå et stærkt fællesskab på Kofoeds Skole, fordi der er et fokus på grønlandere og en omfavnelser af deres kultur. Dog vil jeg udlægge en bekymring, i forhold til den overordnede tilpasning i det danske samfund, da jeg undrer mig over, hvorvidt det stærke grønlandske fællesskab på Kofoeds Skole kan blive en hæmsko for integration. Muligvis kan der opstå en så kraftig tryk ved at være på Kofoeds Skole, at det bliver angstprovokerende at være i kontekster, hvor der primært er etniske danskere. Kofoeds Skole er demografisk ikke repræsentativt for det danske samfund, og eksponerer derfor ikke nødvendigvis grønlanderne for danske samfundskontekster. På en måde bliver grønlanderne på Kofoeds Skole dermed isoleret, og vil måske have svært ved at interagere på eksempelvis det

danske arbejdsmarked, hvor kulturen sandsynligvis er anderledes end på Kofoeds Skole på trods af, at det er i en dansk storby.

I forlængelse af ovenstående er der flere elementer i min analyse, der kan pege i retning af at grønlænderne på Kofoeds Skole oplever tilhørsfølelse gennem diverse deltagelsesmuligheder på stedet. Dog har jeg endnu en undren angående relationen mellem grønlænderes deltagelse på Kofoeds Skole i forhold til det resterende samfund i makroperspektiv. Som beskrevet i indledning er der flere undersøgelser (Laage-Petersen, Hendriksen, Jakobsen & Larsen, 2015; Sørensen, 1994; Togeby, 2002), der peger på en marginalisering af grønlændere i Danmark, hvilket kan synes kontrastfyldt i forhold til Kofoeds Skole. Her virker der nemlig til at være flere deltagelsesmuligheder for at skabe tilhørsfølelse, hvilket muligvis kan være sværere i resten af samfundet. Anerkendelse spiller en væsentlig rolle i forhold til tilhørsfølelse, hvilket jeg også har observeret en tilstedeværelse af under min deltagerobservation. Marginaliserende diskurser overfor grønlændere i det danske samfund kan muligvis begrænse muligheder for tilhørsfølelse, da anerkendelse under disse forhold sandsynligvis kun kan have en negativ vinkel.

I denne forbindelse finder jeg det relevant at inddrage Axel Honneths teori om *anerkendelse* for at forsøge at forstå forskelle mellem positioneringen i samfundet i forhold til på Kofoeds Skole. For at anvende teorien adækvat vil jeg kort præsentere hovedpointerne for den. Honneth er en del af Frankfurterskolen, og har udviklet en anerkendelsesteori, som bygger videre på idéer fra kritisk teori. Honneth er dermed særligt inspireret af Friedrich Hegel og Jürgen Habermas, men differentierer sig hovedsageligt fra dem ved at argumentere for, at anerkendelse er centralt i alt social interaktion. Denne anerkendelse eksisterer indenfor tre forskellige *sfærer* med hvilke, der vedhører forskellige krænkelserformer for hver sfære: (1) *familiesfæren med krænkelserformerne tortur, voldtægt, fysisk misbrug mv.*, (2) *den retslige sfære med fratagelse af universelle rettigheder og* (3) *den solidariske sfære med degradering og devaluering af social status* (Nørgaard, 2005; Andersen, 2013).

I forhold til grønlænderne på Kofoeds Skole vil jeg mene at de tre anerkendelsessfærer dækker over forskellige former for oplevede krænkelser hos grønlænderne. Flere af dem har indenfor familiesfæren oplevet forskellige personlige krænkelser, hvilket ifølge Honneth påvirker *selvtilliden* negativt (Nørgaard, 2005).

Indenfor den retslige sfære viser tidligere nævnte rapport af institut for menneskerettigheder at Danmark overholder internationale konventioner om retslig ligebehandling af mindretal. Dermed har grønlænderne de samme rettigheder som danskere. Dog påpeger rapporten at der, på trods af denne formelle overholdelse af rettigheder, ikke er reel ligebehandling i det offentlige system. Dette indebærer mangelfuld sagsoplysning eller borgervejledning, og for lidt information om mulighed for at have tolk til stede til møder i det offentlige (Laage-Petersen, J., Hendriksen, L. G., Jakobsen, V. & Larsen M. R., 2015). I forhold til dette hørte jeg, i en uformel samtale med en grønlander på Kofoeds Skole, ham udtale sig om, at han oplevede sig selv og andre grønlandere som lavere stillet, i det danske samfund, end indvandrere fra fx Mellemøsten. Det virker ikke til at grønlandere føler sig særligt meget anerkendt som gruppe i Danmark, da de virker til at blive marginaliseret på mange områder. En manglende anerkendelse i og af samfundet antages ifølge Honneth at kunne lede til psykiske og sociale udfordringer, og påvirker derfor også det overordnede velvære (Andersen. 2013). Endvidere er konsekvenserne, af en oplevelse af manglende retslig anerkendelse ifølge Honneth, et tab af *selvagtelse* (Nørgaard, 2005). Jeg vil derfor mene at det, ud fra et ”Honnethsk” perspektiv, kan sandsynliggøres at mange af grønlænderne på Kofoeds Skole kan opleve tab af selvagtelse indenfor den retslige sfære.

Med ovenstående krænkelserformer, indenfor familiesfæren og den retslige sfære, står dette efter min vurdering i stærk kontrast til de mange steder, hvor jeg synes at opleve anerkendeshandlinger hos grønlandere på Kofoeds Skole. Som tidligere beskrevet mener jeg, at der er flere indikationer på at anerkendelse er et centralt element på Kofoeds Skole, som fx i afsnit 5.1.3, 5.3 og 5.4.1 og ligeledes dette generelle uddrag fra et morgenmøde: ”Flere grønlandere lavede bemærkninger om, at Kofoeds Skole skal være et sted, hvor man kan komme som man er og blive mødt med omsorg og forståelse”. Jeg vil mene at den tilbageværende solidariske sfære er relevant i forhold til at forklare de anerkendende processer på Kofoeds Skole. I denne sfære anerkendes mennesker for deres egen unikke særegenhed, og bidrager til at mennesker udvikler *selv værdsættelse* (Nørgaard, 2005).

## 6 Diskussion

I det følgende vil jeg diskutere forskellige ting, der relaterer sig til, hvordan jeg har tilgået min opgave. Dette vil blandt andet indeholde en diskussion af analysens fund,

teori- og metodevalg samt forskningsmæssige kvalitetskriterier. Derved kommer jeg til at tage udgangspunkt i de foregående afsnit, hvor jeg har vurderet at et kritisk blik samt diskussion herom er vigtigt.

## **6.1 Diskussion af analysens fund**

Som tidligere påpeget har jeg løbende i min analyse diskuteret forskellige ting, som jeg har vurderet relevante at tage et kritisk blik på. I dette afsnit vil jeg dog diskutere emner fra analysen på meta-niveau, hvor perspektivet er mere i relation til det jeg fandt ud af. Min analyse af feltnoterne fra deltagerobservationen peger i retning af, at der er flere elementer af kropslig tilhørsfølelse, som er til stede på Kofoeds Skole.

### **6.1.1 Diskussion af ligeværdige relationer**

Et af mine fund, som jeg vil mene er særligt vigtigt, er omkring de ligeværdige relationer mellem medarbejdere og grønlændere på Kofoeds Skole, samt den dertilhørende indflydelse på tilhørsfølelse. Som jeg beskrev i afsnit 5.2, vil jeg mene at Matttes & Langs (2021) teori mangler forklaringskraft når jeg ser på, hvordan et tilsyneladende ulige magtforhold mellem grønlændere og danske medarbejdere alligevel faciliterer tilhørsfølelse. I førnævntes udlægning beskrives, hvordan nogle sygeplejere formår at skabe tilhørsfølelse til patienter ved at dele mad og personlige historier med dem. Jeg vil dog mene, at der er nogle aspekter af forholdene på Kofoeds Skole, som gør at relationen bliver mere kompliceret.

De forhold der kan gøre sig gældende for grønlændere, vil jeg mene kan være etnicitet samt generationstraumer forbundet med kolonihistorien, som de væsentligste markører. Jeg vil dermed mene, at relationen mellem grønlændere og medarbejdere på Kofoeds Skole er mere kompleks end den er mellem sygeplejere og patienter grundet flere væsentlige aspekter. Derfor har jeg også en undren omkring, hvordan der umiddelbart synes at være tilhørsfølelse til stede på Kofoeds Skole - eller hvorvidt der rent faktisk eksisterer nogle subtile konflikter, som er mere underlæggende og egentlig kan skabe dissonans hos grønlænderne? Umiddelbart er mine tanker omkring relationen mellem grønlænderne og medarbejderne, at forholdet på overfladen virker til at være godt. Dog når jeg forsøger at forestille mig relationen fra grønlændernes perspektiv, kommer jeg til at tænke over, hvorvidt de i et vidst omfang egentlig kan opleve det som nedværdigende, at alle medarbejderne er etniske danskere. Det kan synes at have potentialet til at have iboende fremmedgørende mekanismer, og jeg tænker derfor, at der kan

eksistere en latent magtkamp på Kofoeds Skole. Fremmedgørelsen vil jeg mene, kan ligge i at det måske kan være svært for grønlændere at spejle sig i medarbejderne, fordi de har en anden kulturel baggrund som etniske danskere. Derudover er der som tidligere nævnt en kompleks kolonihistorie, som jeg vil mene kan have en underliggende betydning for relationen mellem medarbejdere og grønlændere på Kofoeds Skole. Jeg undrer mig derfor over, hvordan Kofoeds Skole som institution kan overkomme den historiske arv fra kolonitiden. Jeg antager, at medarbejderne har en interesse i at give så meget agens som muligt til grønlænderne, men samtidig er det ikke grønlænderne der overordnet kører stedet, hvilket gør at der altid vil være et ulige magtforhold.

Jeg har svært ved at finde forklaringskraft indenfor min teoretiske ramme som kan forklare, hvordan der faciliteres tilhørsfølelse under ulige magtforhold. Mattes & Lang (2021) mener, at tilhørsfølelse aldrig er fritaget magtrelationer, men der mangler dog forklaring på, hvordan tilhørsfølelse alligevel kan skabes under ulige magtforhold. Muligvis kan det være, som jeg tidligere har beskrevet, at praksisserne omkring det fælles ansvar for stedets renlighed og indretning, kan være med til at gøre op for det ulige magtforhold. Dermed virker det til at agens indenfor stedets rammer, synes at være et kerneelement for tilhørsfølelse på Kofoeds Skole. Dette kan muligvis være måder, hvor på medarbejdere på Kofoeds Skole navigerer i et post-kolonialt miljø, som etniske danskere i relation til grønlændere.

## **6.2 Diskussion af teoretisk ramme**

Litteraturen som jeg har anvendt til at redegøre for teorien omkring kropslig tilhørsfølelse, er tilpasset min egen undersøgelse. Dette har været en forudsætning grundet, at forskningsområdet omkring koblingen mellem embodiment og sense of belonging er relativt snævert. Imidlertid har det givet nogle udfordringer, idet jeg har måtte afvige fra dele af fx Mattes & Langs (2021) teori, som jeg har anvendt meget. De har nemlig en delvis medicinsk forståelsesramme, da de har et stort fokus på fysiologiske aspekter af tilhørsfølelse. De medicinske og kropslige fysiologiske aspekter har jeg ikke inddraget, men vedkender mig at de spiller en rolle i forbindelse med tilhørsfølelse da jeg, som tidligere beskrevet, har nævnt at et fravær af tilhørsfølelse kan have væsentlige konsekvenser for menneskers generelle sundhed. Jeg har kunne anvende en stor del af deres teoretiske standpunkt, men mit fokus har i højere grad omhandlet, hvordan kropsliggjorte aspekter af den menneskelige eksistens kan spille en rolle i forhold til tilhørsfølelse. Dermed har jeg været interesseret i at undersøge, hvorfor og hvordan

tilhørsfølelse kan forekomme, mens Mattes & Lang (2021) i flere henseender ser på forhold med tilstedeværelse eller fravær af tilhørsfølelse, og derefter, hvordan kroppen spiller en rolle for dette.

Ud fra ovenstående vil jeg mene, at min forståelse er mere dialektisk i forholdet mellem kropslighed og tilhørsfølelse end det ses hos Mattes & Lang (2021), som virker mere kausalt. Dette grundet at jeg er interesseret i, hvordan kropslighed og tilhørsfølelse kan påvirke hinanden i en gensidig relation til hinanden. Rent praktisk har jeg undersøgt dette i min deltagerobservation ved både at se på, hvornår tilhørsfølelse synes at være til stede i samspil med, hvad der rent kropsligt udspillede sig i situationen. Dermed har jeg ikke kun haft fokus på enten kropslighed eller tilhørsfølelse, men på hvordan de er i gensidig relation til hinanden. Mattes & Lang (2021) synes at have et mere kausalt perspektiv, hvilket illustreres i dette uddrag: *In exploring health-related transformations in people's lives caused by processes of de- and reterritorialization, but also by non-geographic forms of social dis- and re-emplacment, we proposed the term 'embodied belonging' (...).* Dermed ser de på helbredsrelaterede konsekvenser skabt af forhold relateret til tilhørsfølelse, hvor jeg i kontrast til dette er interesseret i det gensidige forhold mellem kropslige aspekter og tilhørsfølelse.

I forlængelse af ovenstående pointer har jeg som sagt skulle modificere Mattes & Lang's forståelse for at den ville være mere adækvat i forhold til min egen undersøgelse. Det som jeg har gjort for at tilpasse forståelsen, er at jeg har inddraget anden teori, der hovedsageligt har haft fokus på enten kropslighed eller tilhørsfølelse. Jeg har derved sammenkoblet to teoretiske områder til min egen forståelse, hvilket også har betydet, at min undersøgelse har været en afprøvning af denne teoretiske ramme. Jeg vil dog i denne sammenhæng mene at min tilgang har været abduktiv, da jeg har haft en åbenhed overfor, hvad mine feltnoter har kunne levere af viden. Langt hen ad vejen har min teoretiske ramme dog kunne bidrage med relevante perspektiver, som har kunne udfolde en forståelse af tilhørsfølelse på Kofoeds Skole.

### **6.3 Diskussion af metode**

Min metodiske tilgang med deltagerobservation kan siges at være atypisk, når den er koblet sammen med en fænomenologisk videnskabsteori. Især indenfor psykologien er det normative udgangspunkt ved fænomenologiske undersøgelser at foretage interviews. Dette grundet at den gængse præmis i fænomenologiske undersøgelser er at

udforske folks livsverden, som de oplever den. Derved er interviews oplagte, da man kan spørge direkte ind til folk oplevelser og derved undersøge deres livsverden (Jacobsen, B., Tanggaard, L. & Brinkmann, S., 2015). Dog vil jeg stadig argumentere, at en fænomenologisk videnskabsteori er relevant, idet det har været min hensigt at undersøge, hvordan tilhørsfølelse skabes og opleves af grønlænderne på Koføeds Skole. Derved har jeg haft en antagelse om at jeg, lige netop i forhold til denne gruppe mennesker, vil kunne komme tættere på at forstå deres livsverden ved at deltage i det, som de laver. Jeg vurderede, at jeg ikke kan antage at grønlænderne nødvendigvis adækvat kan forklare, hvad de mener på deres danske sprog, eftersom det er deres andetsprog. En udfordring ved at lave interviews med denne målgruppe er netop, at der sandsynligvis vil være nogle sproglige kommunikative udfordringer, som vil påkræve at en tolk er til stede. Dette ville have været for ressourcekrævende for indeværende speciale at have en tolk til stede, men det kunne være relevant i videre forskning på området at lave interviews.

Dog kan der også være udfordringer ved fænomenologiske interviews med en tolk til stede, da tolken da vil formidle vedkommendes kommunikation på deres egen personlige måder. Derved er der igen udfordringer i forhold til at tilsidesætte forforståelse ud fra *epoché*. Jeg vil mene disse problematikker illustrerer, hvor udfordrende det kan være at lave forskning om grønlændere, og måske endda generelt med indfødte folk. Dette er også en pointe der bliver påpeget af Jon Willis & Mark Saunders (2007) i forhold til at misforståelser i kommunikation med indfødte folk kan forekomme på grund af forskelle i klasse, kultur og social baggrund. Dette er særligt gældende for interviews, idet forskellige forståelsesrammer mellem interviewer og den interviewede kan resultere i misforståelser, som er svære at undgå (Willis & Saunders, 2007). Dette er også en af årsagerne til, at jeg endte med at vælge deltagerobservation som metode, da interviews ville have krævet flere ressourcer samt hensyntagen til forskelle i kulturelle forståelsesrammer. Derudover havde jeg fra mit teoretiske udgangspunkt viden om, at det kropslige kunne spille en rolle i forhold til tilhørsfølelse, hvilket jeg tænkte ville være mest oplagt at undersøge via deltagerobservation.

### **6.3.1 Diskussion af kvalitetskriterier indenfor kvalitativ forskning**

Lene Tanggaard & Svend Brinkmann (2010) argumenterer for at undersøgelsers transparens er særligt vigtigt, hvad angår kvalitet i kvalitativ forskning. I dette afsnit vil jeg derfor, med udgangspunkt i Tanggaard & Brinkmanns kvalitetskriterier, diskutere



hvordan dette speciale har kunne efterleve disse principper (Tanggaard & Brinkmann, 2010).

Eftersom jeg valgte at lave deltagerobservation, har jeg reflekteret over, hvordan jeg har kunne troværdighedstjekke mine oplevelser som gyldige og aktuelle. Det som jeg har gjort i bestræbelserne på at opnå validitet i min undersøgelse, er at jeg løbende har haft uformelle samtaler med forskellige personer under deltagerobservationen. Med en fænomenologisk forståelsesramme argumenterer Tanggaard & Brinkmann (2010) for at der, inden for etnografisk forskning, ofte anvendes det som de betegner som *løst strukturerede interview*. Denne type interview bliver anvendt i feltstudier, når man taler med folk ud fra en løs ramme omkring et undersøgelsesområde (Tanggaard & Brinkmann, 2010).

Jeg vil argumentere for, at jeg til dels har benyttet mig ad ovennævnte metodiske tilgang, men dog ikke på en måde, der har været planlagt på forhånd. Jeg vil mene, at jeg har fået indblik i grønlændernes fænomenologiske livsverden, men det har ikke været på en struktureret måde, forstået på den facon, at jeg har forberedt interviewspørgsmål. Jeg har snarere gået ind i situationen, og været åben for det der præsenterede sig, og ud fra dette stillet spørgsmål, som jeg mente var relevante. Jeg mener dog, at det kunne have været interessant at lave opfølgende, og mere strukturerede interviews med udvalgte personer. Dette vil kunne give mulighed for at spørge mere nøgternt ind til, hvad de kunne have tænkt i konkrete situationer. Jeg vil samtidig have kunne be- eller afkræfte mine egne analytiske fortolkninger ved at spørge ind til de relevante personer om givne situationer. Som jeg forklarede i afsnit 4.1 og 4.2, ville en gennemførelse af mere formelle interviews formentlig være udfordrende grundet sproglige og kommunikative udfordringer. I denne forbindelse påpeger Tanggaard & Brinkmann (2010) at ansigt-til-ansigt kommunikation ikke vil være oplagt i alle henseender. I nogle situationer kan det give mere ”frie svar”, at undersøgelsesdeltageren befinder sig i en aktivitet (Tanggaard & Brinkmann, 2010).

I forlængelse af ovenstående har jeg overvejet aspekter af, hvordan jeg har kunne validere mine oplevelser fra deltagerobservation i relation til min fænomenologiske videnskabsteori. Et af formålene med en fænomenologisk epistemologi er, at man har til hensigt at opnå viden om folks oplevede liv fri for forskerens forforståelse (Jacobsen, B., Tanggaard, L. & Brinkmann, S., 2015). Man kan diskutere, hvorvidt jeg har kunne

efterleve disse principper når jeg har anvendt deltagerobservation. Dette grundet at en udfordring i forbindelse med dette er, hvorvidt jeg er i stand til at tilsidesætte min forforståelse, hvis jeg blot har observeret noget. Vil den observerede situation da først gå gennem mit eget ”filter” i form af min forforståelse og derved miste dens fænomenologiske kvalitet? Dette er en generel udfordring indenfor kvalitativ forskning, men problematikkerne omkring tilsidesættelse af forforståelse, kan muligvis have været særligt udpræget for min undersøgelse. Dette er fordi at jeg, i sammenligning med interviewundersøgelser, havde færre muligheder for at stille opfølgende spørgsmål, da det ikke altid var passende at gøre dette i en given situation. Hvis jeg havde udført interviews, ville jeg løbende kunne have stillet opfølgende spørgsmål for at få afklaret eventuel tvivl omkring meningen af ting.

### **6.3.2 Alternativ til deltagerobservation**

En anden metodisk tilgang som jeg mener kunne have bidraget med relevant data, er videooptagelser fra forskellige steder på Kofoeds Skole. Med dette ville kunne jeg muligvis have konstrueret mere præcis data omkring, hvordan grønlandere er situeret kropsligt i konkrete kontekster. Jeg fravalgte dog dette grundet mit fokus på tilhørsfølelse, da jeg vurderede at mit fokusområde egentlig var dette, og at det kropslige derfor blot var en mediator. Hvis jeg havde lavet videoanalyse på baggrund af videooptagelser, vil jeg mene at mit analytiske fokus ville være blevet lidt anderledes, da det i så fald kan være at jeg havde fokuseret mere på kropslige interaktioner, hvilket måske havde resulteret i at tilhørsfølelse var kommet i baggrunden.

Jeg tænker dog, at der kunne have været nogle fordele ved at have videooptagelser som materiale at se igennem, da det ville have kunne støtte min hukommelse og feltnoter i forhold til specifikke og subtile der skete. Derfor vil det som datamateriale, men ikke analytisk data, kunne have været fordelagtigt at have haft videooptagelser at læne sig op ad.

### **6.3.3 Positionering på Kofoeds Skole**

Under min deltagerobservation bemærkede jeg en udfordring i relation til at det indimellem kunne være svært for mig at gennemskue, hvad der var relevant materiale for min analyse. Jeg undrede mig over, hvad der kunne gøre at det var udfordrende at opdage det partikulære ved Kofoeds Skole. Efter noget refleksion tænker jeg dog at en grund til det kan være at min rolle som terapeut gennem længere tid på Kofoeds Skole,

kan have medført at stedet havde fået en umiddelbar kvalitet over sig. Dette kan have gjort, at det til tider var vanskeligt at tilsidesætte min egen forforståelse, da jeg havde fået et indgroet kendskab til stedets praksisser og kultur. Det har derfor været et opmærksomhedspunkt for mig at forsøge at beskrive alt, som jeg oplevede på trods af, hvad jeg umiddelbart tænkte om dets analytiske potentiale. Dette har passet godt med mit fænomenologiske udgangspunkt, men som sagt kan det have været udfordrende at tilsidesætte min forforståelse fuldkomment. Derfor kan der i sagens natur have været ting, som for mig har været maskeret af egne blinde vinkler. Det kunne have været fordelagtigt for mig at have haft en partner til at lave deltagerobservation, da dette vil kunne have styrket validiteten af undersøgelsen. Derfor kan det være anbefalelsesværdigt at eventuel senere forskning i kropslig tilhørsfølelse forsøger at tage udgangspunkt i på forhånd ukendte kontekster fra forskerens side.

Lige netop med Kofoeds Skole, som undersøgelseskontekst koblet med min positionering som etnisk dansk forsker, kan der dog have været fordele ved at jeg kendte til stedet og mange af personerne på forhånd. Det kan have været med til at give grønlænderne en tryghed og dermed facilitere en ærlighed overfor mig i forhold til, hvorvidt de ville medvirke i min undersøgelse. Grundet potentielle skæve magtfordelinger kan det have været svært for grønlænderne at afvise at medvirke i min undersøgelse, fordi de måske ville føle sig presset til det. Eftersom jeg kendte mange af personerne godt i forvejen, kan det dog understøtte en tryghed hos dem i forhold til at være en del af min deltagerobservation. Flere gange oplevede jeg desuden, at de inviterede mig til en aktivitet, hvilket yderligere bekræftede min antagelse om at de følte sig trygge ved situationen. Dermed var jeg ikke en ”fremmed forsker” for dem, men nok snarere ham de kender, som kommer og har terapeutiske samtaler med folk.

#### **6.4 Hvad bidrager dette speciale med?**

Eftersom at Kofoeds Skole er en institution i den virkelige verden, vil jeg mene, at det er vigtigt at reflektere over min undersøgelses fund samt eventuelle nye perspektiver. Ifølge Willis & Saunders (2007) er det vigtigt, i forskning med indfødte folk (*indigenous people*), at der er en mening og nødvendighed bag enhver undersøgelse. Denne betragtning er også meningsfuld for mig, i forhold til min undersøgelse, da jeg som etnisk dansker har været i et potentielt skævt magtforhold i forhold til grønlænderne på Kofoeds Skole.

Ud fra et post-kolonialt perspektiv kan min undersøgelse tale ind i endnu en måde at ”udnytte” grønlændere på. Med Danmark som tidligere kolonimagt overfor Grønland mener jeg, at der bør være særlig opmærksomhed, hvad angår forskning og arbejde med disse mennesker som etnisk dansker. Derfor mener jeg, at et pragmatisk blik på formålet og anvendeligheden af min undersøgelse er essentiel for at grønlænderne på Kofoeds Skole ikke får en følelse af, at de er blevet udnyttet og eksperimenteret med. Derfor bliver det vigtigt, at deltagerne i min undersøgelse har været fuldt ud bevidst om, hvilken undersøgelse jeg laver og hvorfor. Dermed kan det også være oplagt for mig at ”tilbagelevere”, hvad jeg fandt ud af med min undersøgelse, for at der for grønlænderne på Kofoeds Skole kommer en naturlig og meningsfuld afrunding på forløbet. Det kan være i form af, at jeg tilbyder, at jeg kan fortælle om undersøgelsen, hvis de ønsker det, således at det bliver frivilligt for dem. Der kan dog være en bagside ved at tilbageformidle resultater af undersøgelser, fordi uønskede fund kan virke stødende på nogle personer. Derfor bør det formidles på en måde, så at det bliver så lidt invasivt som muligt for mine undersøgelsesdeltagere.

Angående anvendeligheden af indeværende speciale vil jeg mene, at min undersøgelse kan bidrage til en mere nuanceret forståelse af, hvordan tilhørsfølelse skabes og oprettholdes hos indfødte folk i diaspora-grupper. Endvidere vil jeg mene, at indeværende speciale kan bidrage til en øget forståelse for kropslig tilhørsfølelses forklaringskraft af empiriske undersøgelser. Langt hen ad vejen vil jeg mene, at jeg har kunne anvende min teoretiske ramme til at komme med perspektiver på de ting, som jeg oplevede under min deltagerobservation. Dermed har kropslig tilhørsfølelse et potentiale i forhold til at levere forklaringer på, hvordan personers kropslige væren-i-verden udspiller sig i relation til tilhørsfølelse.

## 7 Konklusion

I dette speciale har jeg undersøgt, hvordan grønlænderes deltagelse på Kofoeds Skole i Aalborg kan relateres til deres tilhørsfølelse. Ud fra et fænomenologisk perspektiv med anvendelse af deltagerobservation har jeg fundet, at der eksisterer forskellige forhold, der taler henholdsvis for og imod skabelse af tilhørsfølelse hos grønlændere på Kofoeds Skole. Jeg har identificeret fire overordnede forhold, der spiller en rolle for tilhørsfølelse hos grønlændere på Kofoeds Skole, som er følgende: (1) *inkluderende*

*fællesskaber, (2) ligeværdige relationer, (3) betydningen af humor og positivitet og (4) betydningen af grønlandsk kultur.*

I forhold til inkluderende fællesskaber fandt jeg, at de fysiske rammer omkring Koføeds Skole kan spille en rolle i forhold til at styrke tilhørsfølelse. Dog kan der være ekskluderende effekter for personer, der ikke genkendes som grønlandere, hvilket mindsker tilhørsfølelse. Herudover anvendes der ofte humor, som et socialt værktøj til at inkludere personer, hvilket kan fremme tilhørsfølelse hos begge parter. Ydermere forekommer der hyppigt invitationer til at indgå i fællesskab omkring håndarbejde. Dette kan både fremme tilhørsfølelse, men også reducere den, idet der samtidig eksisterer barrierer for deltagelse, der omhandler grønlandske sprogkundskaaber, hvilket skaber ulige deltagelsesmuligheder. En sidste pointe for inkluderende fællesskaber er, at kropsliggjorte elementer af aktivitet synes at kunne facilitere en sårbarhed, hvilket kan relateres til tilhørsfølelse gennem tryghed og anerkendende handlinger.

I relation til temaet ligeværdige relationer fandt jeg, at grønlandernes agens i forhold til at influere stedets rammer samt sociale kontekster, er vigtigt for skabelsen af tilhørsfølelse. Ydermere kan det fælles ansvar omkring at vedligeholde stedets fysiske rammer have positiv indvirkning på skabelse af tilhørsfølelse. Angående betydningen af humor og positivitet fandt jeg at forskelligrettede aspekter der talte for og imod tilhørsfølelse. Det der talte for, var at humoren kunne agere modvægt til svære og seriøse udfordringer, der kunne opstå. Dog fandt jeg også, at en overdreven positiv indstilling og anvendelse af humor kunne være en flugt fra at håndtere de ting der er svære. Dermed er skabelse af tilhørsfølelse meget kontekstafhængig, i forhold til hvilke bagvedlæggende mekanismer som humoren og den positive indstilling dækker over.

I forhold til det sidste tema, som er betydningen af grønlandsk kultur på Koføeds Skole, fandt jeg, at de grønlandske rammer og kulturelle elementer influerer positivt på tilhørsfølelse. Dog kan et stærkt tilhør til Koføeds skole vække bekymring i forhold til, hvorvidt det kan agere hæmsko for integrationsforsøg i det danske samfund. Ydermere synes der, overordnet set, at være kropsliggjorte elementer i interaktioner på Koføeds Skole, som spiller en rolle for skabelse af tilhørsfølelse. Derudover er anerkendelseshandlinger centralt for tilhørsfølelse hos grønlandere, hvor der i denne forbindelse ses kontraster mellem Koføeds Skole og resten af det danske samfund.

Endvidere har et af de særlige fund i specialet været i forhold til ligeværdige relationer, hvor jeg undrer mig over, hvordan der tilsyneladende kan faciliteters tilhørsfølelse i et ulige magtforhold. Min teoretiske ramme har manglet forklaringskraft på dette, men min analyse peger i retning af at tilstedeværelse af agens hos grønlandere på Kofoeds Skole kan bidrage til at tilhørsfølelse kan forekomme på trods af latente magtdynamikker.

I forlængelse har specialet givet anledning til en art afprøvelse af min teoretiske ramme omkring kropslig tilhørsfølelse. Teorien har udvist analytisk potentiale ved at kunne undersøge mange aspekter af mine deltagerobservationer. Endvidere har min fænomenologiske kobling til deltagerobservation vist sig relevant på den måde, at jeg har formået at tilnærme mig grønlandernes livsverden ved at bruge tid sammen med dem i aktivitet og samtale. Videre forskning bør dog have fokus på, hvordan man kan tilnærme sig grønlandernes livsverden yderligere, da sprog- og kulturforskelle kan være en barriere for at komme tæt på. Grundet kolonihistorien spiller forskerens egen positionering en væsentlig rolle her. Især hvis man som jeg er hvid etnisk dansker, der skal undersøge grønlandske personer og forhold.

## 9 Referenceliste

- Allen, K. (2021). The beginnings of belonging. In Allen, K. *The psychology of belonging*. Routledge.
- Andersen, H. (2013). Jürgen Habermas og Axel Honneth. In Andersen, H. & Kaspersen, L. B. (eds.) *Klassisk og moderne samfundsteori*, (5th. Ed.). Hans Reitzels Forlag.
- Baviskar, S. (2015). *Grønlændere I Danmark: En registreringsbaseret kortlægning*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Bro, H. (1993). *Grønland – kilder til en dansk kolonihistorie*. Det Grønlandske Selskab.
- Csordas, T. J. (1994). Introduction: the body as representation and being-in-the-world. In Csordas, T. J. (ed), *Embodiment and Experience: the existential ground of culture and self*. Cambridge University Press.
- Hammersley, M., & Atkinson, P. (2007). *Ethnography—Principles in practice* (3rd. ed). London: Routledge.
- Jacobsen, B., Tanggaard, L. & Brinkmann, S. (2015). Fænomenologi. In Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (eds), *Kvalitative Metoder: En grundbog*, (2nd. ed.). Hans Reitzels Forlag.
- Khawaja, I. & Mørck, L. L. (2009) Researcher Positioning: Muslim “Otherness” and beyond. *Qualitative Research in Psychology*, 6, 1-2, 28-45, DOI:10.1080/14780880902900713.
- Kim, U. (2000). Indigenous, cultural, and cross-cultural psychology: A theoretical, conceptual, and epistemological analysis. *Asian Journal of Social Psychology*, 3, 265-287.
- Kim, U., Yang, K., & Hwang, K. (2006). The scientific foundation of indigenous and cultural psychology. In U. Kim, K. Yang & K. Hwang (Eds.), *Indigenous and cultural psychology: Understanding people in context*. New York: Springer.
- Laage-Petersen, J., Hendriksen, L. G., Jakobsen, V. & Larsen M. R., (2015). *Ligebehandling af grønlandere i Danmark: grønlanderes oplevelser af mødet med det danske samfund*. Institut for menneskerettigheder.
- Lagermann, L. C. (2019). Kampen for inklusion - en ensom affære. In K. Petersen & J. Hedegaard Hansen (Eds.), *Inklusion og eksklusion: en grundbog*. Hans Reitzels Forlag.
- Marsh, K., Johnston, L., Richardson, M. J., & Schmidt, R. C. (2009). Toward a radically embodied, embedded social psychology. *European Journal of Social Psychology*, 39(7), 1217–1225. <https://doi.org/10.1002/2Fejsp.666>
- Mattes, D., Lang, C. (2021). Embodied Belonging: In/exclusion, Health Care, and Well-Being in a World in Motion. *Culture, Medicine & Psychiatry*, 45, 2–21. [doi.org/10.1007/s11013-020-09693-3](https://doi.org/10.1007/s11013-020-09693-3).
- Mattes, D., Kasmani, O. Acker, M. & Heyken, E. (2019). Belonging. In Slaby, J. & Scheve, C. V. (Eds), *Affective Societies: Key Concepts* (pp. 300-309). London, New York: Routledge.

- Meldgaard, O. (2005). *Kofoed's School. The history (1928-2005)*. Kofoeds Skoles Trykkeri.
- Menneskermedmere.dk. Kofoeds Skoles hjemmeside. Tilgået 23/3 2022.
- Merlau-Ponty, M. (1945/2012). *Phenomenology of Perception*. Landes, D. A. (Trans.) New York, Routledge.
- Nørgaard, B. (2005). Axel Honneth og en teori om anerkendelse. *Tidsskrift for socialpædagogik*, 16.
- Politiken. (2022). *Grønlandske eksperimentbørn får godtgørelse*. 28. februar 2022. Tilgået. 22/3 2022 fra: www.politiken.dk/indland/art8643809/Gr%C3%B8nlandske-eksperimentb%C3%B8rn-f%C3%A5r-godtg%C3%B8relse.
- Poser, A. V., & Willamowski, E. (2020) The Power of Shared Embodiment: Renegotiating Non/belonging and in/exclusion in an Ephemeral Community of Care. *Culture, Medicine & Psychiatry* 44, 610–628. doi.org/10.1007/s11013-020-09675-5.
- Simoný, C., Sprecht, K., Andersen, I. C., Johansen, K.K., Nielsen, C. & Agerskov, H. (2018). A Ricoeur-inspired approach to interpret participant observation and interviews. *Global qualitative nursing research*, 5, 1-10. doi.org/10.1177/23333936188073.
- Statsministeriet.dk. (2022) Grønland. Tilgået 20/5 2022 fra: www.stm.dk/statsministeriet/rigsfaellesskabet/groenland/
- Sørensen, B. W. (1994). *Magt eller afmagt? Køn, følelser og vold i Grønland*. København: Akademisk Forlag.
- Tanggaard, L. & Brinkmann, S. (2010). Kvalitet i kvalitative studier. In Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (eds), *Kvalitative Metoder: En grundbog*, (1st. ed.). Hans Reitzels Forlag.
- Togeby, L. (2002). *Grønlændere i Danmark: en overset minoritet*. Århus universitetsforlag.
- Walsh, R. T. G, Teo, T. & Baydala, A. (2014). *A critical history and philosophy of psychology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Willis, J. & Saunders M. (2007). Research in a postcolonial world: The example of Australian Aborigines. In Pitts, M. & Smith, A. (Eds), *Researching the margins*. Palgrave Macmillan London.
- Zink, V. (2019). Affective Communities. In Slaby, J. & Scheve, C. V. (Eds), *Affective Societies: Key Concepts* (pp. 289-299). London, New York: Routledge.



## 10 Pensumliste

- Allen, K. (2021). The beginnings of belonging. In Allen, K. *The psychology of belonging*. Routledge.
- Andersen, H. (2013). Jürgen Habermas og Axel Honneth. In Andersen, H. & Kaspersen, L. B. (eds.) *Klassisk og moderne samfundsteori*, (5th. Ed.). Hans Reitzels Forlag.
- Baviskar, S. (2015). *Grønlændere I Danmark: En registreringsbaseret kortlægning*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Bro, H. (1993). *Grønland – kilder til en dansk kolonihistorie*. Det Grønlandske Selskab.
- Csordas, T. J. (1994). Introduction: the body as representation and being-in-the-world. In Csordas, T. J. (ed), *Embodiment and Experience: the existential ground of culture and self*. Cambridge University Press.
- Hammersley, M., & Atkinson, P. (2007). *Ethnography—Principles in practice* (3rd. ed). London: Routledge.
- Jacobsen, B., Tanggaard, L. & Brinkmann, S. (2015). Fænomenologi. In Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (eds), *Kvalitative Metoder: En grundbog*, (2nd. ed.). Hans Reitzels Forlag.
- Khawaja, I. & Mørck, L. L. (2009) Researcher Positioning: Muslim “Otherness” and beyond. *Qualitative Research in Psychology*, 6, 1-2, 28-45, DOI:10.1080/14780880902900713.
- Kim, U. (2000). Indigenous, cultural, and cross-cultural psychology: A theoretical, conceptual, and epistemological analysis. *Asian Journal of Social Psychology*, 3, 265-287.
- Kim, U., Yang, K., & Hwang, K. (2006). The scientific foundation of indigenous and cultural psychology. In U. Kim, K. Yang & K. Hwang (Eds.), *Indigenous and cultural psychology: Understanding people in context*. New York: Springer.
- Laage-Petersen, J., Hendriksen, L. G., Jakobsen, V. & Larsen M. R., (2015). *Ligebehandling af grønlandere i Danmark: grønlanderes oplevelser af mødet med det danske samfund*. Institut for menneskerettigheder.
- Lagermann, L. C. (2019). Kampen for inklusion - en ensom affære. In K. Petersen & J. Hedegaard Hansen (Eds.), *Inklusion og eksklusion: en grundbog*. Hans Reitzels Forlag.
- Marsh, K., Johnston, L., Richardson, M. J., & Schmidt, R. C. (2009). Toward a radically embodied, embedded social psychology. *European Journal of Social Psychology*, 39(7), 1217–1225. <https://doi.org/10.1002%2Fejsp.666>
- Mattes, D., Lang, C. (2021). Embodied Belonging: In/exclusion, Health Care, and Well-Being in a World in Motion. *Culture, Medicine & Psychiatry*, 45, 2–21. [doi.org/10.1007/s11013-020-09693-3](https://doi.org/10.1007/s11013-020-09693-3).
- Mattes, D., Kasmani, O. Acker, M. & Heyken, E. (2019). Belonging. In Slaby, J. & Scheve, C. V. (Eds), *Affective Societies: Key Concepts* (pp. 300-309). London, New York: Routledge.

- Meldgaard, O. (2005). *Kofoed's School. The history (1928-2005)*. Kofoeds Skoles Trykkeri.
- Menneskermedmere.dk. Kofoeds Skoles hjemmeside. Tilgået 23/3 2022.
- Merlau-Ponty, M. (1945/2012). *Phenomenology of Perception*. Landes, D. A. (Trans.) New York, Routledge.
- Nørgaard, B. (2005). Axel Honneth og en teori om anerkendelse. *Tidsskrift for socialpædagogik*, 16.
- Politiken. (2022). *Grønlandske eksperimentbørn får godtgørelse*. 28. februar 2022. Tilgået. 22/3 2022 fra: www.politiken.dk/indland/art8643809/Gr%C3%B8nlandske-eksperimentb%C3%B8rn-f%C3%A5r-godtg%C3%B8relse.
- Poser, A. V., & Willamowski, E. (2020) The Power of Shared Embodiment: Renegotiating Non/belonging and in/exclusion in an Ephemeral Community of Care. *Culture, Medicine & Psychiatry* 44, 610–628. doi.org/10.1007/s11013-020-09675-5.
- Simoný, C., Sprecht, K., Andersen, I. C., Johansen, K.K., Nielsen, C. & Agerskov, H. (2018). A Ricoeur-inspired approach to interpret participant observation and interviews. *Global qualitative nursing research*, 5, 1-10. doi.org/10.1177/23333936188073.
- Statsministeriet.dk. (2022) Grønland. Tilgået 20/5 2022 fra: www.stm.dk/statsministeriet/rigsfaellesskabet/groenland/
- Sørensen, B. W. (1994). *Magt eller afmagt? Køn, følelser og vold i Grønland*. København: Akademisk Forlag.
- Tanggaard, L. & Brinkmann, S. (2010). Kvalitet i kvalitative studier. In Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (eds), *Kvalitative Metoder: En grundbog*, (1st. ed.). Hans Reitzels Forlag.
- Togeby, L. (2002). *Grønlændere i Danmark: en overset minoritet*. Århus universitetsforlag.
- Walsh, R. T. G, Teo, T. & Baydala, A. (2014). *A critical history and philosophy of psychology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Willis, J. & Saunders M. (2007). Research in a postcolonial world: The example of Australian Aborigines. In Pitts, M. & Smith, A. (Eds), *Researching the margins*. Palgrave Macmillan London.
- Zink, V. (2019). Affective Communities. In Slaby, J. & Scheve, C. V. (Eds), *Affective Societies: Key Concepts* (pp. 289-299). London, New York: Routledge.